

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Lapset arvioimassa päivähoiton laatua - haastattelututkimus espoolaisen päiväkodin 5-6-vuotiaille lapsille

Ikonen, Elina
Silventoinen, Riika

2011 Laurea Otaniemi

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Otaniemi

Lapset arvioimassa päivähoiton laatua—
Haastattelututkimus espoolaisen päiväkodin 5–6-vuotiaille lapsille

Elina Ikonen
Riika Silventoinen
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2011

Ikonen Elina
Silventoinen Riika

Lapset arvioimassa päivähoiton laatua - haastattelututkimus espoolaisen päiväkodin 5–6-vuotiaille lapsille

Vuosi 2011

Sivumäärä 66

Tämän opinnäytetyön aiheena on kartoittaa tutkimuspäiväkodin 5–6-vuotiaiden lasten mielipidettä päivähoitosta. Opinnäytetyön tarkoituksena on myös edistää lasten osallisuutta päiväkodin laadun arviointiin osallistumisen kautta ja selvittää, miten he tällä hetkellä kokevat osallisuutensa toteutuvan päivähoitossa. Osallisuudella tässä opinnäytetyössä tarkoitetaan lasten kuulemista sekä heidän ottamistaan mukaan päiväkodin arjen ja toiminnan suunnitteluun. Tällä opinnäytetyöllä on myös tarkoitus selvittää päiväkodin tämän hetkistä asiakastytyväisyyden tilaa lasten näkökulmasta. Päiväkodin henkilökunta kaipasi lasten vanhemmille suoritettavan asiakastytyväisyyskyselyn lisäksi myös lasten mielipidettä kartoittavaa kyselyä. Opinnäytetyön teoreettisena pohjana käytettiin varhaiskasvatusta ja päivähoitoa, laatua varhaiskasvatuksessa, lapsen osallisuutta, lapsikeskeisyyttä ja lapsilähtöisyyttä sekä lapsen kuulemista.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin haastattelemalla tutkimuspäiväkodin 5–6-vuotiaita lapsia. Haastattelut toteutettiin yksilohaastatteluina tutkimuspäiväkodilla normaalin arjen lomassa. Haastattelutilanteista pyrittiin luomaan mahdollisimman rauhallinen ja lapsi saattoi kokea itsensä tärkeäksi sekä saavansa aikuiselta jakamattoman huomion ja keskittymisen vastauksiinsa. Opinnäytetyön tekijät toimivat itse haastattelijoina siten, että kumpikin haastatteli tahollaan yhtä lasta kerrallaan. Opinnäytetyö toteutettiin tutkimuksena, joka sisältää piirteitä sekä määrällisestä että laadullisesta tutkimusotteesta. Haastattelulomake on vantaalaisen Pirkko Lumioksen tekemä ja se koostuu sekä suljetuista että avoimista kysymyksistä. Määrällisen aineiston analysoimme SPSS-järjestelmän avulla ja laadullisen aineiston aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että tutkimuspäiväkodin lapset viihtyvät pääsääntöisesti hyvin päiväkodissa. He tulevat sinne mielellään ja heillä on siellä leikkikavereita. Heidät otetaan mukaan päättämään heitä koskevissa asioissa ainakin keskustelun tasolla, joten heidän osallisuutensa toteutuminen päivähoiton arjessa on suhteellisen hyvä. Päiväkodin toiminta on opinnäytetyön perusteella aikuistenkin osalta lapsiystävällistä, ja lapset kokevat tulevansa kuulluksi. Lasten mielestä päiväkodin melutaso on osittain liian korkea ja syyksi tälle lapset mainitsevat suuret ryhmäkoot ja huutamisen. Opinnäytetyön perusteella voidaan päätellä, että lapset osallistuisivat mielellään toiminnan suunnitteluun nykyistä aktiivisemmin.

Asiasanat: päivähoito, varhaiskasvatuksen laatu, lapsen osallisuus, lapsikeskeisyys, lapsilähtöisyys, lapsen kuuleminen, lapsihaastattelu

Ikonen Elina
Silventoinen Riika

Children evaluating the quality in daycare—a survey for 5–6 -year-old children in a day-care center in Espoo

Year 2011

Pages 66

The purpose of this thesis is to chart 5–6 year-old children's opinions in the research kindergarten in order to find out about their views on day care. In addition this thesis aims to increase the children's involvement to the quality assessment through participation in the process and also to find out how the children see their level of participation at the moment. Participation in this thesis means listening to children's opinions and involving them into the planning of the kindergarten's daily life and different activities. The thesis aims to find out the current level of client satisfaction from children's point of view. Also the staff in the kindergarten expressed their need to have a client satisfaction survey conducted on the children in addition to one carried out to the parents. The theoretical basis of the thesis included: early childhood education and daycare, quality in early childhood education, children's involvement, child centredness and child oriented approach and listening to children.

The research material of the thesis was collected by interviewing the children of the research kindergarten, aged from 5 to 6 years. The interviews were conducted individually at the kindergarten during the daily functions of the kindergarten. The actual interviews were kept as calm as possible and the child could feel him- or herself important by getting uninterrupted attention from the grown-up. The writers of this thesis acted as interviewers, each doing individual interviews to the children. This thesis was carried out in a way that includes characteristics from both quantitative and qualitative research methods. The interview form is designed by Mrs Pirkko Lumioksa and it includes structured and open ended questions. The quantitative results of the interviews were analyzed with SPSS-system and the qualitative findings were analyzed by content analysis based on the research material.

Based on the results of the interviews, it can be noticed that the children of the research kindergarten generally like being in the kindergarten. The children like to go to the kindergarten and they have good friends to play with. They can participate in the decision-making in their matters at conversation level so their participation in the daily activities is real. The functioning of the kindergarten is child friendly and the children feel themselves heard. The children think that the level of noise is too high and believe that the reasons for this are big groups and yelling. On the basis of the thesis one can see that the children would like to participate in the planning of the activities more actively than currently.

Keywords: daycare, quality of early childhood education, participation of a child, child-centredness and child-oriented approach, listening to children, child interview

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	7
2.1	Tutkimuskysymykset	7
2.2	Aikaisempia tutkimuksia lapsen osallisuudesta.....	7
3	Opinnäytetyön teoreettinen perusta	10
3.1	Varhaiskasvatus ja päivähoito	10
3.2	Päivähoito Espoossa	11
3.3	Laatu varhaiskasvatuksessa	11
3.4	Laadun arviointi ja hallinta varhaiskasvatuksessa	13
3.5	Laatu tutkimuspäiväkodissa.....	15
3.6	Lapsen osallisuus.....	17
3.7	Lapsikeskeisyys ja lapsilähtöisyys.....	17
3.8	Lapsen kuuleminen	19
4	Tutkimusmenetelmän kuvaaminen	20
4.1	Haastattelu	21
4.2	Lapsihaastattelu	23
5	Opinnäytetyön toteutus	24
6	Aineiston analyysi.....	26
7	Tulokset	28
7.1	Lapsen viihtyminen päivähoitossa.....	29
7.2	Lapsen varhaiskasvatuksen suunnittelu yhdessä henkilökunnan kanssa	31
7.3	Yhdessä sovittujen asioiden toteutuminen.....	31
7.4	Henkilökunnan kyky luoda lapselle turvallinen olo	32
7.5	Lapsen turvallisuudesta ja hyvinvoinnista huolehtiminen	35
7.6	Toiminta- ja leikkimahdollisuuksien monipuolisuus	39
7.7	Vihreään lippuun liittyvä toiminta tai siihen liittyvät kokemukset tutkimuspäiväkodissa.....	42
7.8	Tutkimuspäiväkodin lasten oppimiskokemukset	44
7.9	Tutkimuspäiväkodin lasten oppimistoiveet	45
7.10	Tutkimuspäiväkodin lasten näkemys päiväkodin muutostarpeista	46
8	Johtopäätökset ja pohdinta.....	47
9	Opinnäytetyön etiikka ja luotettavuus.....	55
10	Lähteet	57
	Kuviot	59
	Liitteet.....	60

1 Johdanto

Lapsilähtöisyys ja lapsen kuuleminen ovat tärkeitä osa-alueita tarkasteltaessa varhaiskasvatuksen nykytilaa. Toiminnan sanotaan olevan lapsilähtöistä, mutta saavatko lapset äänensä kuuluviin päiväkodin arjessa ja onko heidän toiveillaan painoarvoa sen suunnittelussa? Tutkimuksia lasten kokemuksista päivähoidossa on tehty pääsääntöisesti aikuisen näkökulmasta ja lapsen näkökulma asioihin on jäänyt vähemmälle huomiolle.

Tämän opinnäytetyön aiheena on kartoittaa tutkimuspäiväkodin 5–6 -vuotiaiden lasten mielipidettä päivähoidosta. Opinnäytetyö sai alkunsa ollessamme työharjoittelussa tutkimuspäiväkodissa, jossa tutustuimme perusteellisesti päiväkodin laadunhallintaan sekä johtamistyöhön. Työharjoittelujaksoon kuului harjoittelupaikan kehittämistyöhön tutustuminen sekä siihen osallistuminen oman kehittämistehtävän kautta. Kehittämistehtävässä lähdettiin liikkeelle päiväkodin henkilökunnan toiveista ja tarpeista.

Työharjoittelun kehitystehtävän innoittamina saimme idean jatkaa aloittamaamme kehittämistehtäväämme opinnäytetyön muodossa. Saimme päiväkodin johtajalta Vantaalla suoritetun kyselyn pohjan avuksi työharjoittelumme kehittämistehtävää varten. Sen ansiosta saimme uuden idean opinnäytetyölle ja ohjaavien opettajien kanssa käydyn keskustelun jälkeen päätimme käyttää kyseistä lomaketta.

Opinnäytetyön tarkoituksena on myös edistää lasten osallisuutta päiväkodin laadun arviointiin osallistumisen kautta ja selvittää, miten he tällä hetkellä kokevat osallisuutensa toteutuvan päivähoidossa. Osallisuudella tässä opinnäytetyössä tarkoitetaan lasten kuulemista sekä heidän ottamistaan mukaan päiväkodin arjen ja toiminnan suunnitteluun. Espoon kaupungin yhtenä tulostavoitteena vuonna 2010 oli lapsen osallisuuden rakenteiden kuvaaminen, joten opinnäytetyö palvelee myös tätä tavoitetta. Tällä opinnäytetyöllä on myös tarkoitus selvittää päiväkodin tämän hetkistä asiakastyytyväisyyden tilaa lasten näkökulmasta. Päiväkodin henkilökunta kaipasi lasten vanhemmille suoritetun asiakastyytyväisyyskyselyn lisäksi myös lasten mielipidettä kartoitettavaa kyselyä. Pyrimme opinnäytetyön tuloksena tuomaan vastauksen tähän toiveeseen.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin haastattelemalla tutkimuspäiväkodin 5–6- vuotiaita lapsia. Haastattelulomake koostui sekä suljetuista että avoimista kysymyksistä, joten opinnäytetyö sisältää piirteitä laadullisesta ja määrällisestä tutkimusotteesta. Määrällisen aineiston analysoimme SPSS-järjestelmän avulla ja laadullisen aineiston aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Menetelmäksi valittiin lapsihaastattelu, sillä aiheesta haluttiin saada tietoa lapsen näkökulmasta.

2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää tutkimuspäiväkodin 5–6 -vuotiaiden lasten mielipidettä siitä, minkälaisena se kokevat päiväkodin arjen. Työn tarkoituksena oli myös tarkastella millä tavoin lasten osallisuus päiväkodissa toteutuu. Tavoitteena oli suorittaa haastattelu lapsille ja löytää haastatteluiden kautta vastaukset tutkimuskysymyksiin. Työ antaa päiväkodille tärkeää tietoa lasten viihtymisestä siellä ja siitä, mitä lapset päivähoitolta toivovat. Opinnäytetyöllä oli myös tarkoitus lisätä lasten osallisuutta, antamalla heille mahdollisuus vaikuttaa omaan hyvinvointiinsa.

Työn tulokset esiteltiin alustavasti tutkimuspäiväkodissa toukokuun 2011 alussa ja valmis työ annetaan päiväkodin käyttöön. Opinnäytetyön toivotaan herättävän keskustelua työyhteisössä ja mahdollisesti myös johtavan oman työn arviointiin ja kehittämiseen.

2.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymyksiä, joihin opinnäytetyöllä haettiin vastauksia, on kaksi. Kysymyksistä ensimmäinen muodostui jo prosessin alkuvaiheessa ja täydentyi myöhemmin toisella, osallisuutta koskevalla kysymyksellä. Ensimmäisellä kysymyksellä haluttiin selvittää lasten asiakastytyväisyyttä päivähoitossa ja toinen muodostui Espoon kaupungin vuoden 2010 tulostavoitteen mukaisesti. Yhtenä tavoitteena Espoon kaupungilla oli kuvata lapsen osallisuuden rakenteita.

Tutkimuskysymykset ovat:

- Miten tutkimuspäiväkodin 5–6 vuotiaat lapset arvioivat päivähoitoa?
- Miten tutkimuspäiväkodin lapset arvioivat osallisuutensa toteutuvan päiväkodissa?

2.2 Aikaisempia tutkimuksia lapsen osallisuudesta

Metropolia ammattikorkeakoulussa toteutetussa Pirja Suortin ja Miina Taimiahon opinnäytetyössä ”Lapsen kokemuksia osallisuudesta päiväkodissa” tarkastellaan lasten osallisuuden toteutumista lasten näkökulmasta. Suortti ja Taimiaho keräsivät aineiston avoimen haastattelun ja sadutuksen keinoin kuudeltatoista 2–6 -vuotiaalta lapselta. Opinnäytetyö osoitti, että lapset arvioivat osallisuutensa toteutuvan vaihtelevasti. Vaikuttamisen mahdollisuuksiin päiväkodissa vaikuttaa päiväkodin yhteiset säännöt ja asetetut rajat. (Suortti & Taimiaho 2009.)

Yksi tuoreimmista lapsille tehdyistä tutkimuksista on Pirkko Lumioksan maisteriharjoittelijatyönään vuonna 2009 suorittama tutkimus vantaalaisille lapsille. Tutkimuksen tarkoituksena

oli tuoda lasten ääni kuuluviin ja selvittää mitä he ajattelevat varhaiskasvatuksesta. Tutkimus oli osa Nuori vantaalainen - aktiivinen vaikuttaja -hanketta. Sivistystoimen toimiala määritteli vastauksessaan (Vantaan Kaupunki 2008) nuorisovaltuuston kysymykseen lapsi- ja nuorisopoliittisen kehittämisohjelman tavoitteista hankkeen tarkoituksen seuraavasti: ” Nuori vantaalainen - aktiivinen vaikuttaja- hankkeen tavoitteena on luoda kouluihin ja kuntaan aktiivisen osallistumisen toimintaympäristö, joka mahdollistaa lasten ja nuorten osallistumisen heitä koskevaan päätöksentekoon.” Hankkeen tavoitteena oli lisäksi ideoida rakenteita 5–6 vuotiaiden kuulemisjärjestelmälle, minkä perusteella Lumioksa lähti toteuttamaan omaa tutkimustaan asiakaskyselyn muodossa Vantaan päiväkotien 5–6 vuotiaille lapsille. Lumioksen tutkimus on ensimmäinen Vantaalla tehty tutkimus, jossa lapset toimivat päivähoidon laadun ja osallisuutensa arvioijina. (Lumioksa 2009.)

Tutkimus toteutettiin lokakuussa 2009 kahdeksan päiväkodin 328 lapselle. Tutkimuspäiväkodit valittiin mahdollisimman erilaisilta alueilta ja tarkoituksena oli saada mukaan lapsia eri kieli- ja kulttuuriryhmistä sekä erityistä tukea tarvitsevia lapsia. Haastattelut toteutettiin päiväkotien hoito- ja kasvatushenkilöiden avustuksella. Lumioksa toimitti tutkimuspäiväkoteihin haastattelulomakkeet sekä ohjeistuksen haastattelun suorittamiseen ja päiväkodin henkilökunta suoritti haastattelut. (Lumioksa 2009, 9.)

Tutkimuksesta selvisi, että lapset viihtyvät päivähoidossa ja kokevat olonsa siellä turvalliseksi. Lapset myös kokevat, että aikuiset kuuntelevat heitä ja että he saavat osittain vaikuttaa siihen, mitä päivähoidossa tehdään. Lapset toivat ilmi oppineensa paljon erilaisia asioita päivähoidossa. (Lumioksa 2009, 36.)

Vantaan kaupungin haasteiksi Lumioksa nimeää muutamia ilmiöitä. Lapsen äänen huomioonottamisessa päiväkodin arjen ja varhaiskasvatuksen suunnittelussa on tutkimuksen perusteella suurta vaihtelevuutta. Lapset tulisi ottaa entistä enemmän mukaan suunnittelemaan päivähoidon toimintaa ja sitä pitäisi myös pyrkiä muuttamaan tämän suunnittelun seurauksena. Lapset kokivat myös kysymyksiinsä ja pohdintoihinsa vastaamisessa aikuisten puolelta vaihtelevuutta. Lapsen pelkoihin ja kiusaamiseen liittyviin asioihin tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota. Yleisin pelon aihe tutkimukseen osallistuvilla lapsilla oli pimeä ja toiseksi yleisin kiusaaminen sekä siihen liittyvät ilmiöt. Osa lapsista koki ryhmän melutason liian korkeaksi. Haasteena on myös riittävän leikkirauhan turvaaminen ja se, että leikille varataan tarpeeksi aikaa. (Lumioksa 2009, 36.)

Tuulikki Vennisen, Jonna Leinosen ja Mikko Ojalan laatimassa pääkaupunkiseudun päiväkoteihin vuonna 2010 suoritetussa tutkimuksessa selvitettiin päivähoidon työntekijöiden näkemyksiä lasten osallisuudesta ja siitä, miten se ilmenee päiväkodin arjessa. Tutkimus toteutettiin sähköisen kyselyn muodossa ja siihen vastasi yhteensä 1114 päiväkotitiimiä sekä 38 perhepäi-

vähoitotiimiä. Tutkimuslomakkeen pohjana oli tutkimuksen tekijöiden tammikuussa 2010 suorittama pilottitutkimus, jossa kysyttiin 21 päiväkodin kasvatushenkilöiden näkemyksiä lapsen osallisuuden hahmottumisesta. Tutkimuslomakkeen kysymykset jakautuivat seuraaviin aihealueisiin: lapsen kuuleminen ja toimintamahdollisuudet, säännöt ja päätöksenteon tavat sekä lapsen osallisuutta mahdollistavat ja estävät tekijät päiväkodissa. (Venninen ym. 2010.)

Saamiensa vastausten perusteella Venninen, Leinonen ja Ojala (2010, 17-18) määrittelevät lapsen osallisuutta siten, että osallisuus on lapsen kokemus sanomansa asian merkityksestä ja siitä, että lapsi voi itse vaikuttaa ympäristöönsä. Lapsen tulee kokea tulevansa kuulluksi eri tavoin, kokea olevansa päiväkotiyhteisön sekä myös yhteiskunnan täysipainoinen jäsen, kokea saavansa tehdä valintoja ja päätöksiä sekä mahdollisesti myös kieltäytyä osallistumasta johonkin toimintaan. Aikuinen antaa lapselle sekä turvaa ja lohtua että mahdollisuuden oppia uutta. Lapsen osallisuuden toteutuminen vaatii kasvatushenkilökunnalta riittävää tietoa lapsen kehitysvaiheista ja toisaalta myös vilpittömää kiinnostusta kuunnella lasta ja antaa lapselle aikaa. Aikuinen voi toiminnallaan edistää ja myös rajoittaa lapsen osallistumisen toteutumista.

Osallisuuden toteutumista rajoittaviksi tekijöiksi nousi tutkimuksen perusteella lapsiryhmien suuri koko, henkilökunnan vaihtuvuus, päiväkodin päivärytmin joustamattomuus ja aikatauluutus, henkilökunnan väsymys sekä ryhmässä esiintyvä meteli. Päiväkotien henkilökunta koki voivansa vaikuttaa näihin tekijöihin vaihtelevasti. Tutkimuksessa mainittiin myös osallisuustermin tuoreus ja sen tarkka määritelmä käytännössä. Kasvatushenkilökunta toi aineistossa esille kysymyksen siitä, miten paljon lapselle pitäisi antaa mahdollisuutta vaikuttaa ja miten osallisuuden tulisi näkyä missäkin päiväkotiarjen tilanteessa. (Venninen ym. 2010, 32-34, 53-54.)

Venninen ym. (2010, 62) määrittelee tutkimuksensa pohjalta osallisuuden kulmakivet, joiden avulla lapsen osallisuuden toteutuminen on mahdollista. Nämä neljä kulmakiveä määrittävät nimenomaan päiväkodin kasvatushenkilökunnan toimintaa ja vastuuta lapsen osallisuuden rakentamisessa. Ensimmäinen kulmakivi on aikuisen kyky luoda olosuhteet ja ilmapiiri osallisuudelle myönteiseksi. Aikuisella tulee olla kiinnostus lapsen osallisuuden kehittämiseen ja siihen liittyvän tiedon keräämiseen. Fyysinen ympäristö ja olosuhteet tulee muokata lapsen osallisuutta tukeviksi.

Toisena kulmakivenä on aikuisen ammattitaito kerätä lapsesta tietoa ja tätä kautta päästä sisälle lapsen maailmaan. Tämä taso rakentuu lapsen havainnoinnista, lasta koskevien tietojen dokumentoinnista ja aikuisen kyvystä suunnata keskittymisensä tarvittaessa lapseen. Kolmantena kulmakivenä aikuinen hyödyntää lapselta saamaansa tietoa osana ryhmän toiminnan suunnittelua tulkitsemalla lapselta saatua tietoa ja tekemällä näistä tulkinnoista johtopäätök-

siä. Neljäs kulmakivi sisältää aikuisen taidon kehittää osallisuutta omassa työssään reflektoidulla ja sen seurauksena tarvittaessa muuttamalla työyhteisön toimintatapoja. (Venninen ym. 2010, 62.)

3 Opinnäytetyön teoreettinen perusta

Seuraavaksi esitellään opinnäytetyön teoreettinen perusta ja määritellään työssä käytetyt käsitteet. Opinnäytetyön teoreettisena lähtökohtana käytetään varhaiskasvatusta ja päivähoitoa, laatua varhaiskasvatuksessa, lapsen osallisuutta, lapsilähtöisyyttä ja lapsen kuulemistä.

3.1 Varhaiskasvatus ja päivähoito

Päivähoitojärjestelmämme on perheen ohella toinen keskeinen varhaiskasvatuksen toteuttaja. Päivähoidossa olevien lapsien määrä on lisääntynyt samoin kuin aika, jonka he viettävät päiväkodissa. Nykyään ollaan yhä enemmän yksimielisiä siitä, että ihmisen ensimmäiset viisi vuotta ovat oppimisemme kannalta tärkeimpiä ja onkin tärkeää kiinnittää huomio sille miten nämä lasten elinvuodet rakentuvat. Suomalainen päivähoito kuuluu osaksi perhe-, sosiaali-, koulutus- ja työvoimapolitiikkaa ja sen katsotaan kansainvälisesti olevan todella hyvällä tasolla. Päivähoitolakimme mahdollistaa subjektiivisen oikeuden varhaiskasvatukseen kaikille lapsille eli kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on oikeus päästä päivähoitoon vanhempien niin halutessa. Vahvuutemme on kasvatuksellisen tehtävän sekä sosiaalipalvelullisen tehtävän yhtymäkohta. Muissa maissa nämä kaksi asiaa kulkevat ennemminkin omia ratojaan. (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 11-12.)

Varhaiskasvatuksen periaatteena on edistää lapsen kasvua ja kehitystä tarjoten näille ominaisuuksille sopivan toimintaympäristön ja osaavan henkilökunnan lapsen varhaiskasvatusta toteuttamaan. Varhaiskasvatus on yhteiskunnan järjestämää, valvottua ja tukemaa toimintaa, joka koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, joka perustuu alan teorian ja muun tiedon, sekä erilaisten menetelmien tuntemisen avulla lapsen kehityksen ja kasvun ymmärtämiseen. Tunnetuin varhaiskasvatusta tarjoava taho on päivähoito. (Stakes 2005, 9.)

Yhteistyö lasten, varhaiskasvatustahon henkilökunnan ja vanhempien välillä on ensiarvoisen tärkeää varhaiskasvatusta toteutettaessa. Tämän lisäksi yhteistyötä toteutetaan perhettä ja lasta koskevan verkoston kanssa, johon kuuluu tahoja sosiaali-, terveys- ja opetustoimesta seurakunnan varhaiskasvatuspalveluihin. (Stakes 2005, 9.)

3.2 Päivähoito Espoossa

Espoon kaupunki järjestää päivähoitoa sekä kunnallisena että yksityisenä. Internet-sivujen mukaan toiminta perustuu lapsuuden arvostamiseen, lapsen yksilöllisyyden kunnioittamiseen ja hyvinvoinnin turvaamiseen. Espoo toteuttaa päivähoitoa suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti lapsen ikä ja eri kehitysvaiheet huomioon ottaen. Lapsen hoito, kasvatusta ja opetus suunnitellaan lapsen tarpeita vastaavaksi yhdessä lapsen vanhempien kanssa. Asiakkaan mielipide on Espoon kaupungin varhaiskasvatukselle tärkeä asia. (Espoon Kaupunki 2007.)

Espoolainen varhaiskasvatusta perustuu lapsuuden arvostamiseen sekä vastuulliseen vanhemmuuteen ja asiakkaiden tarpeisiin. Lasten hoito, kasvatusta ja oppiminen yhdessä muodostavat varhaiskasvatusta Espoossa. Varhaiskasvatusta perustuu myös vuorovaikutukselle ja yhteistyölle. Lapsi kohdataan aktiivisena ihmisenä, joka kasvaa omaehtoisen, elämyksellisen sekä kokemuksellisen toiminnan kautta. (Opetus- ja kulttuuritoimi & Sosiaali- ja terveystoimi. 2001, 3.)

Espoon kaupunki haluaa taata turvalliset ihmissuhteet ja ympäristön, jotta lapset ja nuoret saisivat mahdollisimman tasapainoisen pohjan kehitykselleen. Lasten psyykinen kehitys ja psyykinen terveys ovat vahvasti kytköksissä heidän varhaisten vuorovaikutussuhteidensa kanssa. Edellytys laadukkaalle varhaiskasvatukselle onkin ammattitaitoinen ja hyvinvoiva henkilöstö yhdessä hyvien tilojen sekä riittävien resurssien kanssa. (Opetus- ja kulttuuritoimi & Sosiaali- ja terveystoimi 2001, 3, 6.) Espoolaisen päivähoiton tavoitteena on mahdollistaa espoolaisille perheille päivähoitopaikka omalta asuinalueelta tai vanhemmilla tulisi vähintään olla sujuva kuljetusmahdollisuus hoitopaikkaan. Espoon kaupunki järjestää myös toimintaa, johon lapset voivat osallistua vanhempiensa kanssa. Näin pyritään tukemaan niitä perheitä, jotka haluavat hoitaa lapsensa kotona. (Opetus- ja kulttuuritoimi & Sosiaali- ja terveystoimi 2001, 9.) Varhaiskasvatusta palvelut pyritään järjestämään mahdollisimman hyvin perheiden tarpeita vastaaviksi. Normaalit päiväkodit ovat avoinna tarpeen mukaan klo 6.30-18.00 välisenä aikana. Vanhempien vuorotyön tai iltaopiskelun vuoksi lapsen hoito voidaan tarvittaessa järjestää myös ilta-, viikonloppu- tai ympärivuorokautisessa päiväkodissa. (Espoon kaupunki 2007.)

3.3 Laatu varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatusta laatu liittyy vahvasti käytännön varhaiskasvatustoimintaan ja sille asetetuille laadun määrittäville, joiden kautta pyritään erottamaan hyvä laatu huonosta. Laadun käsitteelle ei ole mitään yksiselitteistä määritelmää, vaan se on hyvin riippuvainen sen määrittäjän omista intresseistä, arvoista, tarpeista, uskomuksista ja pyrkimyksistä. (Hujala, Lindberg, Nivala, Parrila, Tauriainen & Vartiainen 1999, 54-55.)

Varhaiskasvatuksen laatua on määritelty sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakesin laatimassa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Laadukkaan varhaiskasvatuksen yhtenä kriteerinä on luoda sellainen verkostojen rakenne, joka mahdollistaa jatkumon lapsen kasvatuksessa. Moniammatillisuuden turvin pyritään ennaltaehkäisevään työotteeseen ja riskitilanteisiin puututaan varhaisessa vaiheessa. Keskeisiä verkostoyhteistyötahoja ovat opetus-, sosiaali-, terveys-, kulttuuri- ja liikuntatoimi, yksityiset palveluntuottajat, seurakunnat ja järjestöt, oppilaitokset ja sosiaalialan osaamiskeskukset. (Stakes 2005, 10.)

Laadukkaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen hyvinvointia ja kohdata tämä yksilönä. Jotta lapsella on edellytykset oppimiseen ja kehittymiseen, on hänen viihdyttävä ympäristössään. Varhaiskasvatuksen tulee tarjota pysyviä ja välittäviä ihmissuhteita turvallisessa ympäristössä. Turvalliset ihmissuhteet luovat myös hyvän perustan lapsen halulle oppia uusia asioita ja kasvattajan herkkyys lapsen tunnetiloille ja hyvinvoinnille edesauttaa sitä entisestään. Hoito, kasvatusta ja opetus muodostavat toisiaan tukien varhaiskasvatuksen kokonaisuuden, joka antaa puitteet lapsen hyvinvoinnille ja sujuvalle kehitymiselle. (Stakes 2005, 15-18.)

Ammattitaitoinen ja työssään kehittyvä henkilökunta sekä fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista tekijöistä muodostuva varhaiskasvatusympäristö, luovat perustan varhaiskasvatuksen toteuttamiselle. Henkilökunnan reflektiivisyys ja ammatillinen herkkyys sekä kyky luoda vuorovaikutussuhde lasten, heidän vanhempiensa sekä toistensa kanssa ovat tärkeitä piirteitä varhaiskasvatuksessa. (Stakes 2005, 15-18.)

Varhaiskasvatuksen ammattilainen tukee ja rohkaisee lasta tämän kielellisessä kehityksessä. Vuorovaikutus aikuisen kanssa opettaa lapselle kulttuurisia ja sosiaalisia kommunikointimalleja. Ammattitaitoinen kasvattaja löytää lapselle sopivan kommunikointitavan ja ottaa huomioon vastuunsa lapsen kielellisten taitojen kehityksessä. Valtakunnallisissa varhaiskasvatuksen perusteissa määritellään lapselle ominaiseksi tavaksi toimia leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja eri taiteen alueisiin liittyvä ilmaiseminen. Lapsen kielelliset valmiudet kehittyvät näiden toimintojen kautta ja lapsi tarvitsee kieltä toteuttaessaan toimintaansa. (Stakes 2005, 15-18.)

Asiakasnäkökulma on tärkeässä osassa sosiaalialan laadunhallintaa. Keskeistä onkin määrittellä se, ketkä ovat päivähoidon ja varhaiskasvatuksen asiakkaita. Suomessa päivähoidon asiakkaita ovat sekä perheet että yhteiskunta. Perheiden lapset ovat varhaiskasvatuksen ensisijaisia asiakkaita, kun vanhemmat taas ovat päivähoidon asiakkaita kahdella eri tavalla. He ovat päivähoitopaikan kautta sosiaalipalvelun asiakkaita sekä varhaiskasvatuksen asiakkaita ensisijaisen lapsensa hoidon vastuun, kasvatuksen ja opetuksen vuoksi. Yhteiskunta taas on päivä-

hoidon asiakas siksi, että päivähoidolla on suuri vaikutus yhteiskunnan hyvinvointiin sekä sosiaalipalvelullisen että varhaiskasvatuksellisen luonteensa takia. (Hujala ym. 1999, 55.)

Määriteltäessä varhaiskasvatuksen laatua on tärkeää tarkastella sitä eri näkökulmista. Varhaiskasvatustutkimuksen ja teorian kautta saadaan käsitys siitä millaista varhaiskasvatuksen tulisi olla suhteessa eri tekijöihin, jotta lapsi voisi kasvaa, kehittyä ja oppia parhaiten. Näiden näkökulmien avulla saadaan kuva siitä mitä kohti kehittämällä pyritään. Varhaiskasvatuksen laadunmäärittelyssä on myös olennaista ottaa huomioon oma päivähoitojärjestelmämme, jota ohjaa tietyt asetukset ja lait. Ne määrittelevät minimi vaatimuksen varhaiskasvatuksen laadusta. (Hujala ym. 1999, 55.)

Laadun määrittely on hyvin subjektiivinen, arvosidonnainen sekä dynaaminen eli ajan mukana muuttuva asia. Varhaiskasvatuksen laatu saattaa rakentua eri tavalla jokaiselle yksilölle, joilla kaikilla on oma näkökulmansa siitä millaista on hyvä tai huono laatu. Eri aikoina arvostetaan eri asioita ja alueelliset erot luovat haasteita laadun määrittelylle. Onkin tärkeää, että varhaiskasvatuksen määrittelyyn osallistuvat kaikki, jota palvelu koskettaa. (Hujala ym. 1999, 56.) Tämän koimme erityisen tärkeäksi ja haluamme opinnäytetyöllä tuoda kuuluviin lapsen äänen, sillä se saattaa turhan usein jäädä kuulematta kiireen keskellä.

3.4 Laadun arviointi ja hallinta varhaiskasvatuksessa

Päivähoidon tärkeimpiä tavoitteita ovat laadukas varhaiskasvatus sekä kasvatustyön alituinen kehittäminen. Näin ollen arviointi on olennainen osa laadukasta varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa. Viime vuosina varhaiskasvatuksessa on alettu korostaa lasten osallisuutta ja lapsilähtöisyyttä, joka perustuu lasten havainnointiin, toiminnan dokumentointiin sekä lasten omaan arviointiin. (Kupila ym. 2004, 4-5.) Varhaiskasvatuksen toiminta määritellään kunnittain valtakunnallisten varhaiskasvatuslinjausten pohjalta. Nämä kunnittain tehdyt linjaukset toimivat varhaiskasvatuksen arvioinnin välineenä. Laadunhallinnan tavoitteena on toiminnan monipuolinen kehittäminen, jonka vuoksi arviointiin osallistuvat henkilöstön ja hallinnon lisäksi myös vanhemmat, lapset sekä eri yhteistyötahot. (Stakes 2005, 45.)

Varhaiskasvatuksessa arvioinnin tehtävä on edistää lasten oppimista sekä tukea heidän kehitystään. Arviointi ei kuitenkaan ole ainoastaan lapsen osaamisen tai kehityksen tason tai laadun toteamista, vaan sen kuuluu nimenomaan olla kasvatuksessa ja opetuksessa säännöllistä. Arviointi on siis tarkoituksenmukaista silloin kun se kulkee opetuksen ja kasvatuksen kanssa yhdessä. Arviointimenetelmien monipuolisuus luo edellytykset kasvu- ja oppimisprosessien suotuisalle kehitykselle. (Kupila ym. 2004, 4-5.)

Arvioinnin tärkeitä lähtökohtia ovat kokonaisvaltainen näkemys lapsen kehityksestä ja myös niiden ymmärryksestä. Arvioinnilla on tarkoitus tuoda lapselle hyviä kokemuksia, joten palautetta tulisi antaa myös vahvuuksista eikä ainoastaan heikkouksista. Arvioinnin tulisivikin tukea lapsen itsetunnon kehitystä. Arviointia voidaan myös tarkastella kehittämistyön välineenä. Arvioinnin kehittäminen on oleellinen osa pedagogista kehittämistyötä ja nykyään arvioinnin katsotaan kuuluvaksi osaksi laadunhallintaa. (Kupila ym. 2004, 4-5.) Päivähoitoa ja varhaiskasvatusta voidaan tarkastella neljän eri laatutekijän kautta. Varhaiskasvatuksen laatutekijät ovat laadun keskeisiä tekijöitä, joille asetetaan erilaisia vaatimuksia ja tavoitteita. Ne perustuvat varhaiskasvatuksen teoriaan ja tutkimukseen. Laatutekijöiden kautta varhaiskasvatuksen laatu voidaan jakaa seuraavasti: palvelutason riittävyteen ja saatavuuteen, päivähoiton laatua sääteleviin puitetekijöihin, toiminnallisesti laatua sääteleviin välillisiin tekijöihin, kasvatusprosessiin liittyviin tekijöihin sekä päivähoiton vaikutuksiin. (Hujala ym. 1999, 59-60.)

Päivähoiton laatua voidaan tarkastella jokaisen tekijän kohdalla erikseen. Yhdessä ne muodostavat kokonaisuuden, jonka pohjalta varhaiskasvatuksen laatua voidaan tarkastella kokonaisvaltaisesti. (Hujala ym. 1999, 77.) Puitetekijöihin kuuluvat tekijät ovat ryhmän koostumus, ihmissuhteiden pysyvyys sekä fyysinen ympäristö. Yhdysvalloissa on huoli päivähoiton perusrakenteiden toimimattomuudesta nostanut erityisesti puitetekijät yhdeksi keskeiseksi laadun määrittäjäksi. (Hujala ym. 1999, 86.)

Välillisiin ohjaaviin tekijöihin kuuluvat henkilökunnan ja vanhempien välinen yhteistyö, yhteistyö muiden tahojen kanssa, henkilökunnan keskinäinen yhteistyö ja hyvinvointi, henkilökunnan koulutus ja ammatillinen kasvu sekä johtajuus. Puite- ja välillisesti ohjaavat tekijät muodostavat reunaehdot sille, millaiseksi itse kasvatusprosessi päivähoitossa muotoutuu sekä millaiseksi muotoutuu lapsen oma kokemus päivähoitossa. (Hujala ym. 1999, 128.)

Prosessitekijöihin taas kuuluvat perushoito, aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus, lasten keskinäinen vuorovaikutus, lapsilähtöinen toiminta sekä toiminnan suunnittelu ja arviointi. Välilliset sekä puitetekijät ovat hyvän ja laadukkaan varhaiskasvatuksen edellytyksiä, mutta ne eivät kuitenkaan automaattisesti takaa sitä. Varhaiskasvatuksen laatu keskustelun tulisivikin Hujalan ym. (1999, 128) mukaan kohdistua kasvatusprosessiin, sillä useiden tutkimuksien mukaan prosessin laadulla on enemmän vaikuttavuutta kuin laadun rakenteellisilla tekijöillä. Vaikuttavuustekijöihin kuuluvat lapsen myönteiset kokemukset, lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen, vanhempien tyytyväisyys sekä yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Päivähoiton vaikuttavuustekijöillä ovat sellaisia asioita, mitkä päivähoito saa aikaan palvelun käyttäjissä ja toimintaympäristössään. Niiden vaikuttavuutta voidaan arvioida kolmen asiakaskunnan kautta: lasten, vanhempien ja yhteiskunnan näkökulmasta. (Hujala ym. 1999, 155.)

Varhaiskasvatuksen laadunhallinnan avulla yhdessä vanhemmat, lapset, työntekijät sekä hallinto arvioivat ja kehittävät toimintaa tavoitteiden mukaisesti. Laadunhallintaan liittyy vahvasti varhaiskasvatuksen perusteiden pohdinta, kehittäminen ja arviointi. Perusteiden pohdinta luo hyvä pohjan laadunhallinnan toteutumiselle ja eri toimijoiden sitoutumiselle laadunhallintatyöhön. Tällä tavoin lisätään asiakkaiden mahdollisuutta vaikuttaa varhaiskasvatuksen kehittämistyöhön. (Hujala ym. 1999, 56–57.)

Laadunhallinnalla pyritään kohti korkeampaa laatutasoa, jonka perustana on laein ja sopimuksin määritellyt laatuvaatimukset. Yhteiskunta sääntelee toiminnan laadun hallinnan minimitasoa niiden avulla. Laadunhallinnan tehtävä on kontrolloida sitä, että laadun minimitaso varmasti toteutuu. Edellytys tälle on laatuvaatimusten konkretisointi laatuvaatimukseksi, joiden perusteella toiminta on arvioitavissa. Näiden asioiden pohjalta on paikallistason kehittämistoiminta mahdollista aloittaa ja kukin yksikkö valitsee omaa toimintaansa ja olosuhteitaan vastaavat laatuvaatimukset. Myös nämä laatuvaatimukset konkretisoidaan laatuvaatimukseksi. Laatuvaatimukset ja laatuvaatimukset antavat vapauden kullekin kunnalle ja yksikölle kehittää toiminnastaan sellaista kuin haluaa. Paikallistason laatuvaatimukset ovat luonteeltaan ajan mukana muuttuvia. (Hujala ym. 1999, 56-59.)

3.5 Laatu tutkimuspäiväkodissa

Tutkimuspäiväkodin vuoden 2009–2010 toimintakertomuksessa laadukas varhaiskasvatus määritellään koostuvaksi seuraavista asioista: toiminta perustuu varhaiskasvatussuunnitelmaan (talon yhteinen, ryhmän oma, lapsen oma), omahoitajuus, esiopetussuunnitelma, yksilölliset kuntoutussuunnitelmat, koulutus, ammattitaito ja sitoutuminen työhön, rakkaus lapsiin, monipuolisuus sekä kasvatuskumppanuus. Varhaiskasvatukseen tulee myös olla turvallista, joka muodostuu pysyvistä ihmissuhteista, lämpimästä ilmapiiristä, aikuisen läsnäolosta, ammattitaitoisesta henkilökunnasta, tiedottamisesta ja laaditusta turvallisuussuunnitelmasta. Turvallisuuden takaamiseksi päiväkodissa pitää myös olla turvalliset säännöt, tilat sekä välineet. (Tutkimuspäiväkodin toimintakertomus 2009–2010)

Tutkimuspäiväkodin toiminta perustuu Espoon kaupungin arvoihin, jotka ovat asukas- ja asiakaslähtöisyys, suvaitsevaisuus ja tasa-arvo, luovuus ja innovatiivisuus, kumppanuus ja yhteisöllisyys, tuloksellisuus ja vaikuttavuus sekä kestävä kehitys. Tutkimuspäiväkodin toimintakertomuksessaan (2009–2010) määritellyt arvot omista lähtökohdistaan seuraavasti:

”1. Asukas- ja asiakaslähtöisyys

Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan lasten varhaiskasvatussuunnitelma, perheiden tarpeet ja palautteet. Yhteistyötä tehdään lähiympäristön ja muiden yhteistyötahojen kanssa.

2. Suvaitsevaisuus ja tasa-arvo

Kohdellaan lapsia ja perheitä tasavertaisesti ja kunnioittavasti, perheiden erilaiset tarpeet huomioiden.

3. Luovuus ja innovatiivisuus

Pyrimme poimimaan lasten ja vanhempien ajatuksia toimintaan ja kokeilemaan uusia asioita. Haluamme säilyttää tekemisen ilon ja mahdollisuuden luoviin ratkaisuihin sekä lapsilla että aikuisilla. Pyrimme järjestämään toimintaa jossa lasten yksilölliset tavat oppia/tehdä ovat mahdollisia. Ohjatun toiminnan lisäksi annamme lapsille aikaa ja vapautta leikkiä ja palautua. Arvioimme toimintaamme jatkuvasti ja huomioimme saamamme palautteen.

4. Kumppanuus ja yhteisöllisyys

Huomioimme vanhemmat tasavertaisina kasvatuskumppaneina ja kuuntelemme heidän toiveitaan. Vanhempien kanssa tehdään lapselle oma varhaiskasvatussuunnitelma tai esiopetuksen suunnitelma ja tarvittaessa kuntoutussuunnitelma. Pyrimme yhteistyöhön päivittäisten keskustelujen sekä erilaisten tempausten ja tapahtumien avulla. Toimimme yhteistyössä myös moniammatillisten tahojen kanssa.

5. Tuloksellisuus ja vaikuttavuus

Päiväkotimme henkilökunta on ammattitaitoista, sitoutunutta ja kasvatustietoista. Suunnittelemme, toteutamme ja arvioimme toimintaamme Vasun ja esiopetussuunnitelman mukaisesti. Huolehdimme siitä, että päiväkotiympäristö on turvallinen, hyvin suunniteltu ja innostava. Henkilökunta ymmärtää koko taloa koskevan suhdelukuperiaatteen ja osaa joustavasti toimia sen mukaisesti. Teemme laadukasta hoito- ja kasvatustyötä resurssien mukaan, koska vanhempien tyytyväisyys on meille todella tärkeää. Teemme suunnitelmat tarpeeksi väljiksi, jotta voimme joustaa tarpeen vaatiessa. Ymmärrämme työmme merkityksen lasten ja yhteiskunnan tulevaisuuden hyväksi.

6. Kestävä kehitys

Toiminnassa pyrimme henkilökunnan viihtyvyyteen ja pysyvyyteen, jotta lapsille voidaan taa-ta tuttu ja turvallinen henkilökunta. Siirrämme suomalaista juhlaperinnettä laulujen, leikkien ja ruokien välityksellä. Lasten ongelmat pyritään tunnistamaan mahdollisimman alkuvaiheessa ja puuttumaan niihin. Annamme lapsille ympäristökasvatusta ja retkeilemme heidän kanssaan lähiluonnossa. Retkievät pakataan luontoystävällisesti ja huolehdimme lähiluonnon siisteydestä. Lapset kuljettavat omana ekotekonaan omaa pyyhettä päiväkotiin. Käytämme toiminnassa jäte- ja luonnonmateriaalia. Hankimme päiväkotiin monikäyttöisiä ja kestäviä tavaroita. Huolehdimme tavaroista ja ohjaamme lapsia asianmukaiseen tavaroidenkäsittelyyn. Rikki menneet korjataan. Syntyvät jätteet lajitellaan ja kierrätetään yhdessä lasten kanssa.” (Tutkimuspäiväkodin toimintakertomus 2009-2010, 68-69.)

3.6 Lapsen osallisuus

Lasten oikeuksien 12. artiklan mukaisesti lapsella on oikeus tulla kuulluksi itseään koskeissa asioissa ja hänen näkemyksensä on otettava ikätason mukaisesti huomioon lasta koskevia asioita suunniteltaessa. Artiklan 13 mukaisesti lapsella on myös oikeus ilmaista mielipiteensä vapaasti, kunhan sen ilmaisu ei aiheuta vaaraa muulle väestölle eikä loukkaa toisten oikeuksia. (Yhdistyneet Kansakunnat 2009, 11-12.) Myös Suomen perustuslaissa (1999) sanotaan, että lapsia tulee kohdella tasavertaisesti ja heille on annettava oikeus mielipiteensä ilmaisemiseen.

Lapsen osallisuus määritellään sellaiseksi toiminnaksi, jossa lapsi on osallisena määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa omaa hyvinvointiaan turvaavaa työtä. Osallisuuden toteutumisessa merkityksellistä on vaikuttamisen lisäksi yksilön kokemus omasta mahdollisuudestaan vaikuttaa. (Oranen 2008, 9.) Osallisuuden voi katsoa muodostuvan kuudesta osa-alueesta, joita Orasen mukaan ovat mahdollisuus valita, saada tietoa, vaikuttaa prosessiin, omien ajatusten ilmaisemiseen, mahdollisuus saada apua ja tukea itsensä ilmaisemiseen ja mahdollisuus itsenäisten päätösten tekemiseen. Näiden piirteiden keskinäiset suhteet osallisuuden toteutumisessa voivat vaihdella. Ulottuvuudet auttavat ymmärtämään osallisuuden monimuotoisuutta ja jäsentämään sitä käsitteenä. Tärkeintä osallisuuden toteutumisessa on kuitenkin lapsen tunne siitä, että hänen sanoillaan tai teoillaan on ollut merkitystä. Pelkkä osallistuminen ei takaa osallisuuden toteutumista. (Oranen 2008, 11–12.) Se, että lapsi saa olla mukana päivittäisten toimintojen suunnittelussa ja hänelle annetaan mahdollisuus tulla kuulluksi, vahvistaa lapsen minäkuvaa ja tunnetta siitä, että lapsi on yhteisössään tärkeä ja arvokas jäsen. (Lapsiasiavaltuutettu 2009)

Arvioidessa lapsen osallisuutta varhaiskasvatuksessa, korostuu siinäkin aikuisen rooli osallisuuden mahdollistajana. Aikuisen täytyy huolehtia toiminnan lapsilähtöisyydestä ja pyrkiä saavuttamaan työskentelyssään lapsiperspektiivi. Aikuinen tulkitsee lähtökohtaisesti maailmaa aikuisen näkökulmasta, jolloin lapsen toiminnan merkitys näkyy aikuisen silmissä erilaisena, kuin mikä lapsen varsinainen toiminnan tarkoitus saattaa olla. (Karlsson 2000, 35–38.)

3.7 Lapsikeskeisyys ja lapsilähtöisyys

Lapsikeskeisellä kasvatuksella on pitkät perinteet nykyajan kasvatustieteen ajattelussa. 1900-luvun alkupuolella lapsikeskeinen pedagoginen teoria teki läpimurtonsa. Lapsikeskeisen pedagogiikan perustajana pidetään yksimielisesti ranskalaista Jean Jacques Rousseau'ta, jonka teos *Émile* vuodelta 1762, käsittelee kasvatusta. Lapsikeskeisyyden ja lapsilähtöisyyden teoriat ovat peräisin jo Fröbelin ajoista lähtien ja ne ovatkin ohjanneet varhaiskasvatuksen kehitystä. 1970-luvulla korostettiin lasten suoriutumista ja erityisesti behavioristinen oppimiskäsitys

nosti päätään jättäen lapsikeskeisen ajattelun alle. Tällöin tärkeämpänä pidettiin aikuisten valmiiksi suunniteltuja tuokioita ja vähemmälle huomiolle jäi lasten omaehtoinen oppimisprosessi. (Hujala ym. 2007, 55; Hytönen 2002, 9.)

Lapsikeskeinen kasvatuskäsitys koostuu erilaisista ajatuskokonaisuuksista. Yhteistä näille ajatuksille on se, että ne korostavat jokaisen lapsen yksilöllisyyttä ja lapsuuden erityisluonteisuutta, ja niiden mukaan on tärkeää myös turvata lapsille erityinen asema ja kohtelu kasvatustilanteissa. (Hytönen 2008, 8.)

Tänä päivänä lapsikeskeisen kasvatuksen käsitteen on osittain korvannut lapsilähtöisyys. Lapsilähtöisyydessä korostetaan lapsen oman toiminnan ensisijaisuutta, tiedon rakentumista vuorovaikutuksessa yksilön ja hänen fyysisen sekä sosiaalisen ympäristönsä kanssa, välittömiä elämyksiä ja konkreettisia kokemuksia. Toiminnan tulisi lähteä lapsen yksilöllisistä intresseistä ja ikätason mukaisista tarpeista ja sen tulisi tukea lapsen aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Opetuksen tavoitteet tulisi integroida lapselle merkityksellisiin toimintoihin sekä lasta tulisi lämpimän vuorovaikutuksen avulla ohjata oikeaan suuntaan. (Kalliala 2008, 19; Tauriainen 2000, 34.)

Lapsilähtöisen toiminnan perusajatus on rakentaa kasvatuskäytännöt siten, että ne vastaavat mahdollisimman hyvin lasten yksilöllisiin tarpeisiin. Kasvatuksen ja toiminnan suunnittelun tulee lähteä lapsesta. Lähtökohtana on lapsen yksilöllisyyden ja tasa-arvon kunnioittaminen. Toiminnan perustana on käsitys lapsesta, joka on luonnostaan sosiaalinen, leikkivä, utelias ja aktiivinen. (Hujala ym. 1999, 143.)

Kaikki lapset oppivat parhaiten ollessaan kiinnostuneita opeteltavasta asiasta, minkä edellytys on se, että lapsi kokee oppimisen kohteena olevan toiminnan itselleen merkitykselliseksi. Toiminta, joka pohjautuu lapsen vahvuuksiin ja omiin intresseihin lisää lapsen itsetuntoa ja motivaatiota oppimiselle. Lapselle kuuluu antaa mahdollisuus tehdä ja korjata virheitään ja sitä kautta saada vastuuta omasta toiminnastaan. Aikuisen tehtävä on tukea lasta ja ohjata tätä tarpeen mukaan eli mahdollistaa lapsen omaehtoisen oppimisprosessin toteutuminen. Lapsen oppimista tulisi havainnoida, dokumentoida ja arvioida, jotta lasta voidaan tukea lapsen kannalta mielekkäällä tavalla. (Hujala ym. 1999, 143; Hujala ym. 2007, 56.)

Lapset oppivat jatkuvasti ympäristöstään ja sen sosiaalisista vuorovaikutussuhteista, mistä johtuen onkin oleellista, kuinka ympäristö on rakennettu. Lapsi tarvitsee toimintaa ja informaatiota, jotka ovat hänen sen hetkisen tasonsa yläpuolella, mutta kuitenkin mahdollisten kykyjen rajoissa. Toiminnot, jotka ovat liian helppoja tai vaikeita lapselle, eivät edistä tämän kehitystä. Pedagogiikan tulee olla yksilöllistä, mutta samalla kehityksellisesti sopivaa ja ikätason mukaista. (Hujala ym. 1999, 144-145.)

3.8 Lapsen kuuleminen

Lasten mielipiteen kuuleminen laatuikäsitusten ja - arviointien kohdalla, on laadukkaan varhaiskasvatuksen hyvä tunnusmerkki. Lasten kuuleminen lisää lasten osallisuutta heitä koskevissa asioissa. Lapsiin ei useinkaan suhtauduta vaikuttavina ja antavina osapuolina. Kasvattajat ovat aikaisemmin nähneet lapsuuden aikuisuuteen valmistautumisena eikä niinkään omana yhtä lailla tärkeänä elämänvaiheenaan. Uudenlainen lapsuusikäsitys haastaakin kasvattajat näkemään lapset tasavertaisina sosiaalisina toimijoina. (Kupila 2004, 10.)

Lasta itseään päätöksenteossa ja tutkimuksissa on kuultu varsin vähän. Aikuiskeskeinen lapsuusikäsitys ja lasten aliarvioiminen tiedon tuottajina kytkeytyvät positivistiseen tutkimusperinteeseen, jossa tavoitellaan yhtä oikeaa totuutta ja yleispätevää tietoa. Lasta pidetään helposti kyvyiltään puutteellisena ja ajatuksiltaan liian ailahtelevaisena tuottamaan luotettavaa tietoa omasta todellisuudestaan. (Kupila 2004, 10–11.) Lapsen kuulemisella tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä erityisesti sitä, että aikuinen aidosti kuuntelee lasta ja antaa arvoa lapsen kertomalle. Lapsen kuuleminen ei ole vain lapsen kuuntelemista vaan samalla lapsella on mahdollisuus vaikuttaa mielipiteillään ja ideoillaan.

Lapsilähtöisessä pedagogiikassa lasta pidetään aloitteellisena, merkityksiä antavana, yksilöllisiä intressejä omaavana ja valintoja tekevänä toimijana, joka rakentaa ymmärrystä itsestään ja ympäröivästä elämästä. Lapsi hankkii aktiivisesti tietoa ja oppii toimimalla itse. (Kupila 2004, 10.)

Inklusiivisen laatuajattelun taustalla ovat hermeneuttisen tutkimusperinteen tieto- ja ihmiskäsitykset, joissa elämää koskevaa tietoa pidetään luonteeltaan muuttuvana ja tilanteesta riippuvaisena. Tavoitteena ei siis olekaan löytää yhtä ainoaa totuutta vaan tunnistaa ja ymmärtää niitä eri merkityksiä, joita ihmiset antavat asioille. Lasten tulkinnat ovatkin yhtä arvokkaita, vaikka ne olisivat erilaisia. Onkin kasvattajan haaste päästä lasten kanssa samalle ”tulkinnalliselle aaltopituudelle”, jotta tämä pystyisi tavoittamaan lapsen näkemykset. Lasten esittämien näkökulmien huomioonottaminen voi myös haastaa aikuiset kyseenalaistamaan omia totuttuja toimintatapojaan sekä kehittämään uusia. Jos me aikuiset tahdomme toimia yhdessä lasten kanssa ja ottaa myös heidän ideansa huomioon, tulisi selvittää minkälaisia toiveita ja ajatuksia lapsilla on. (Karlsson 2005, 34; Kupila 2004, 11.)

Päiväkotikulttuurimme on sellainen, että aikuiset esittävät lapsille helposti omia näkemyksiään sen sijaan, että kuulisivat lasten omia ajatuksia ja arvioita. Tästä syystä esimerkiksi haastattelutilanteet voivat tuntua lapsesta aluksi oudoilta. Oman mielipiteen muodostaminen ja kertominen vaatiikin totuttelua. Lapset usein kuitenkin nauttivat saamastaan yksilöllisestä

huomiosta, jota he saavat keskusteltaessa osakseen. Lasten tietoinen kuuleminen tarjoaa aikuisille kurkistusikkunan lasten maailmaan. (Kupila 2004, 11.)

4 Tutkimusmenetelmän kuvaaminen

Opinnäytetyö on luonteeltaan sekä määrällinen että laadullinen. Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa suositaan ihmistä tiedon keruun instrumenttina. (Hirsjärvi, Remes & Saja-vaara 2003, 155.) Laadullinen tutkimus auttaa ymmärtämään tutkimuskohdetta ja selittämään kohteen käytöstä aineistoa analysoimalla (Heikkilä 2001, 16). Näyte on kooltaan suppea ja harkinnanvaraisesti valittu ja sitä analysoidaan mahdollisimman tarkasti. Laadullinen tutkimus vastaa kysymyksiin miksi, miten ja millainen. Tyypillistä laadulliselle tutkimukselle on, että sen tutkimusjoukko on valittu tarkoituksenmukaisesti, eikä esimerkiksi satunnaisotoksen menetelmää käyttäen.

Kvantitatiivisella eli määrällisellä tutkimuksella haetaan vastausta kysymyksiin mikä, missä, paljonko tai kuinka usein. Määrällistä tutkimusta voidaan sanoa myös tilastolliseksi tutkimukseksi. Sillä pyritään selvittämään eri asioiden välisiä riippuvuuksia tai lukumääriin ja prosentteihin liittyviä asioita. Määrällisen tutkimuksen otoksen on oltava riittävän suuri ja näin myös aineistonkeruumenetelmän on oltava tehokas ja tarkkaan harkittu. (Heikkilä 2001, 16–17.)

Yksi määrällisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmistä on survey-tutkimus eli suunnitelmallinen kysely- tai haastattelututkimus. Käytimme lasten haastatteluissa kyselylomaketta, jonka kysymykset esitimme kaikille samassa järjestyksessä ja samassa muodossa. Jotta kysymykset tulivat kaikille ymmärretyiksi, tarkensimme niitä ja esitimme lisäkysymyksiä, lapsia kuitenkin johdattelematta.

Opinnäytetyössä käytetyn haastattelulomakkeen alkuperäisversio on Pirkko Lumioksen laatima haastattelulomake (liite 1) vantaalaisten päiväkotien lapsien haastatteluja varten. Lupa haastattelulomakkeen käyttöön kysyttiin sen laatijalta puhelimitse. Lumioksa toteutti haastattelututkimuksen yhteistyössä Vantaan kaupungin kanssa käyttäen lomakkeen tukena pääkaupunkiseudun kuntien yhteistä päivähoiton asiakaskyselyä. Asiakaskysely koostui kahdeksasta eri osa-alueesta: taustatietoja, hoitopaikan hakeminen, hoidossa aloittaminen, lapsen kasvatusta ja huomioiminen yksilönä, vanhempien osallisuus ja viestintä, pääkaupunkiseudun hoitopaikkojen yhteiskäyttömahdollisuudet, yleisarvosana päivähoidolle sekä päivähoiton kehittäminen. (Lumioksa, 2009.)

Lumioksa keskittyi omassa tutkimuksessaan (2009) kohtaan ”Lapsen kasvatusta ja huomioiminen päivähoitossa”, joka sisältää seitsemän osa-aluetta. Näitä osa-alueita kysymystensä teemoina käyttäen Lumioksa muodosti haastattelulomakkeen. Haastattelun toimivuus on jo testattu

Lumioksen tutkimuksen kautta ja haastattelun aihepiiri vastaa myös Espoon kaupungin sekä opinnäytetyön tutkimuspäiväkodin arvoja, joten opinnäytetyön haastattelut päädyttiin toteuttamaan Lumioksen lomakkeella sitä suuremmin muuttamatta. Muutamia kysymyksiä muokattiin Lumioksen tutkimuksen yhteydessä saatujen palautteiden pohjalta sekä lisättiin kysymys liittyen kestäväan kehitykseen. Tämä kysymys lisättiin siitä syystä, että tutkimuspäiväkoti on Vihreän lipun päiväkotit, joka tarkoittaa sitä, että se noudattaa arjessaan kestäväan kehityksen periaatteita. Kestävä kehitys on myös yksi päiväkodin arvoista. Kysymys lisättiin osioon ”Lapsen tiedonhalun ja oppimisen tukeminen”, sillä kestäväan kehityksen periaatteita opetetaan lapsille päiväkodin arjen toiminnassa. Kysymykseksi muodostui: ”Mitä Vihreä lippu tarkoittaa?”

Seuraavia kysymyksiä muokattiin tavoitteena lisätä niiden ymmärrettävyyttä: 4.1, 5.1 ja 6.2. Kysymykset muutettiin muotoon: ” Suunnitteletko yhdessä aikuisten kanssa mitä lapset voivat tehdä päiväkodissa?”, ” Onko päiväkodissa tehty niitä asioita, joita olette yhdessä suunnitelleet?” ja ” Kun tulet aamulla päiväkotiin, onko päiväkodin aikuinen sinua vastassa?”. Tehdyt muutokset ovat pieniä, eivätkä muuta kysymysten sisältöä.

Haastattelulomakkeen suljettujen kysymysten analysointiin käytettiin SPSS-ohjelmaa. SPSS-ohjelma on suunniteltu kvantitatiivisen aineiston analysointiin, joten se sopii hyvin haastattelulomakkeemme monivalintakysymysten purkamiseen. Haastattelulomakkeen avoimet kysymykset analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tutkimusaineisto tiivistetään ja pilkotaan osiin tutkimuskysymyksen mukaisesti. Tämän jälkeen aineisto ryhmitellään uudeksi kokonaisuudeksi riippuen siitä, mitä tutkimusaineistosta ollaan etsimässä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110-115.)

4.1 Haastattelu

Tiedonkeruumenetelmänä opinnäytetyössä käytettiin haastattelua ja haastattelutyypeistä lomakehaastattelua. Haastattelu muodostuu haastattelijan ja haastateltavan välisestä vuorovaikutuksesta, jossa haastattelijalla on tiedon kerääjän rooli ja haastateltavalla henkilöllä tiedon antajan rooli. Haastattelija ohjaa haastattelua tutkimuksen teeman mukaisilla kysymyksillä ja dokumentoi vastaukset nauhoittamalla tai kirjallisesti. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 24.) Tiedonkeruumenetelmää valittaessa on tärkeä miettiä sen soveltuvuutta tutkimusta ajatellen. (Hirsjärvi ym. 2003, 193.) On myös tärkeää voittaa vastaajan luottamus haastattelutilanteessa sekä motivoida tämä vastaamaan kysymyksiin totuudenmukaisesti. Vastaajalle on myös tehtävä selväksi, että haastatteluun osallistuminen on aina vapaaehtoista. (Heikkilä 2004, 67.)

Haastattelun toteutus voidaan jakaa kolmeen erilaiseen muotoon; yksilö-, pari- ja ryhmähaastatteluun (Hirsjärvi ym. 2003, 197). Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina, sillä perusteella, että lapsen ollessa yksin haastattelutilanteessa, hänen on luultavasti helpompi keskittyä vastaamiseen. Jos haastattelutilanteessa olisi ollut useampi kuin yksi lapsi kerrallaan, olisivat puheliaimmat lapset saattaneet syrjäyttää hiljaisemmat lapset, eikä vastauksia näin ollen olisi saatu tasaisesti jokaiselta haastatteluun osallistavalta. Haastateltavat lapset olivat meille tuttuja päiväkodissa suorittamamme harjoittelun ajalta. Olimme toteuttaneet harjoittelumme aikana lasten kanssa haastattelunomaisia tilanteita, joissa lapsi irrotettiin hetkeksi muusta ryhmästä kahdenkeskeistä keskustelua varten, joten luotimme siihen, että lapset sopeutuvat opinnäytetyön haastattelutilanteisiin luonnollisesti. Vaikka tilanne joillekin lapsille oli hieman jännittävä, vain hyvin harva lapsista reagoi tilanteeseen vaikenemalla tai kyvyttömyydellä keskittyä.

Opinnäytetyössä käytetty haastattelulomake sisälsi sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä. Suljetuilla eli strukturoiduilla kysymyksillä on valmiit vastausvaihtoehdot kun taas avoimien kysymysten kohdalla vastaajien vastausmahdollisuuksia ei rajoiteta. Usein erilaisissa kysely- ja haastattelututkimuksissa käytetään myös muutamia avoimia kysymyksiä, mutta yleensä niillä halutaan rajata vastaajan ajatusten suuntaa. (Heikkilä 2004, 50.)

Strukturoitu haastattelu eli lomakehaastattelu on hyödyllinen tiedonkeruuväline sellaisissa tutkimuksissa, joissa tutkimusongelma ei ole kovin laaja. Se suoritetaan nimensä mukaisesti haastattelulomaketta käyttäen. Sille on ominaista, että tutkija on etukäteen tarkasti valinnut kysyttävät kysymykset sekä niiden järjestyksen. Jos vastaaja itse täyttää lomakkeen, saattaa vastaamisjärjestys muuttua. Tilanne on tietysti toinen, jos haastattelutilanne on valvottu tai haastattelija itse kysyy kysymykset ja kirjaa saamansa vastaukset. (Vilka 2005, 101.) Lapsia haastateltaessa tämä olikin ainoa vaihtoehto, sillä kyseessä olivat päiväkotikäiset lapset, jotka eivät vielä pysty itse tällaisia haastattelulomakkeita täyttämään. Lasten kohdalla myös yksilöhaastattelu oli tarkoituksenmukaisin vaihtoehto, sillä parihaastattelu tai ryhmähaastattelutilanne olisi saattanut vaikuttaa suuresti lasten keskittymiseen.

Haastattelututkimuksen hyvä puoli on se, että siitä saatu vastausprosentti saattaa olla jopa 90-100%. Haastattelu antaa mahdollisuuden tilanteen joustavuudelle, sillä esimerkiksi kysymykset voidaan toistaa uudestaan, sanamuotoa voidaan selventää ja oikaista väärinkäsityksiä. Haastateltavalle tiedonkeruutapa on varsin vaivaton ja haastateltava taas saa vastaukset nopeasti. (Heikkilä 2004, 68.) Opinnäytetyön tiedonkeruumenetelmää pohdittaessa valintakriteerinä olikin se, että lukutaidottomat lapset voivat osallistua haastatteluun.

Huono puoli haastattelututkimukselle saattaa olla sen toteutuksen kalleus. Suuremmissa projekteissa haastattelijoina saatetaan tarvita useita kymmeniä ja heidän valintansa tulee tehdä huolellisesti. Heidän kouluttamiseensa voi myös kuluu paljon rahaa sekä aikaa. Opinnäytetöissä opiskelijat suorittavat haastattelut itse, kuten tässäkin opinnäytetyössä tehtiin. Tästä syystä on taas tärkeä valmistautua haastatteluun hyvin huolellisesti. Haastattelijalla itsellään saattaa olla vaikutusta haastateltavan vastauksiin ja sitä kautta myös koko tutkimuksen tuloksiin. Tällaisia haastattelijasta johtuvia virheitä ovat esimerkiksi oman asenteen vaikuttaminen haastatteluun, epäselvät ohjeet, epäselvät kysymysten asetelut tai motivoinnin epäonnistuminen. (Heikkilä 2004, 68.)

4.2 Lapsihaastattelu

Lapsia haastateltaessa tärkeimpiä asioita, joihin haastateltavan tulee kiinnittää huomiota, ovat kysymysten muotoilu, sosiaalinen etäisyys sekä lapsen motivoiminen vastaamiseen (Heikkilä 2004, 68). Myös haastattelutilanteeseen yleisesti on kiinnitettävä huomiota. Ympäristöllä mahdollisesti olevat virikkeet on minimoitava ja tilanteesta on pyrittävä saamaan mahdollisimman rauhallinen. Haastattelu ei myöskään saa olla liian pitkä, jolloin lasten keskittyminen ja innostus helposti loppuvat. Hyvä keino voi pidemmän haastattelun kohdalla olla keskellä pidettävät pienet toimintatuokiot, joilla on mahdollista pitää lapsen vireystila korkealla.

Lapset saattavat hyvinkin pyrkiä antamaan haastattelijan odotusten mukaisia vastauksia tai ainakin sellaisia vastauksia, joita tämä kuvittelee haastattelijan haluavan kuulla. Lapset ovat hyvin sosiaalisia ja haluavat miellyttää aikuista osallistumalla keskusteluun toivotulla tavalla. He haluavat vastata aikuisten odotuksiin ja siksi helposti miettivätkin miten heidän tulisi vastata. Tällaisessa tilanteessa itse kysytyn asian pohtiminen saattaa jäädä lapsen osalta toissijaiseksi. Haastatteluilmapiirin neutraalius sekä haastattelijan ja haastateltavan samanlainen sosiaalinen asema vähentää tämän harhan tuottamaa ongelmaa. (Heikkilä 2004, 68; Karlsson 2005, 35.)

Lapsilla on usein myös tapana vastata kysymyksiin suhteellisen lyhyesti, joka johtaa siihen, että aikuinen joutuu kysymään useita lisäkysymyksiä saadakseen vastauksen. Tällöin tilanteesta saattaa helposti muodostua ”kuulusteleva”, mikä ei innosta lasta pohtimaan asiaa kovinkaan luovasti. Lapsen iästä riippuu hyvin paljon se, kuinka hankalaa on saada tietoa tämän ajatuksista. Onkin pohdittava minkälaisia kysymyksiä kyselee tietyn ikäiseltä lapselta. (Karlsson 2005, 35.)

Haastattelukysymyksiä tehdessä, on pyrittävä välttämään johdattelevia kysymyksiä ja käyttämään tarpeeksi yksinkertaisia ilmaisuja, jotta lapset ymmärtäisivät mitä kysymys tarkoittaa. Lapsen kyky ilmaista ajatuksiaan ja käsitellä tuntemuksiaan eroaa aikuisesta. Tutkimuk-

sen luotettavuuden kannalta tulee lasta haastatellessa kiinnittää huomiota kysymysten aseteluun ja niissä käytettyihin ilmaisuihin. Lapsen ajantaju ja kyky tarkastella sosiaalista ympäristöään eroaa aikuisen ajattelutavasta, joten kysymyksiä täytyy olla konkreettisia, lapsen tämän hetkistä elämää koskevia. (Ruoppila ym. 1999, 199.)

5 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyö rajattiin koskemaan 5–6 -vuotiaita lapsia. Ennen haastattelujen toteuttamista anoimme tutkimuslupaa Espoon kaupungilta. Tutkimuslupa (liite 3) myönnettiin marraskuussa 2010, jonka jälkeen pääsimme aloittamaan aineistonkeruuvaihe. Koska haastateltavat olivat alaikäisiä lapsia, tuli heidän vanhemmiltaan pyytää lupa lasten osallistumisesta tutkimukseen. Lupaa pyydettiin lasten vanhemmilta kirjallisesti lupalomakkeella (liite 2), jossa kerrottiin lyhyesti opinnäytetyön tarkoitus sekä se mihin lasten haastatteluita käytetään. Lupalomakkeet palautettiin päiväkotiin ja lopulta 40 lapsesta 33 sai luvan osallistua haastatteluun.

Haastattelutilanteiden mahdollisimman lapsiystävällisen ilmapiirin luomiseksi, vierailimme päiväkodilla muutaman kerran ennen varsinaisten haastatteluiden toteuttamista. Kävimme ryhmissä esittelemässä itsemme ja kertomassa tulevista haastatteluista. Suurin osa lapsista muisti meidät harjoittelujaksoltamme, mutta joukossa oli myös lapsia, joille emme vielä olleet tuttuja. Lapsille sekä päiväkodin työntekijöille esiteltiin myös haastatteluissa käytettävät hymiökuvakortit ja harjoittelimme lasten kanssa niiden käyttöä. Haastatteluissa käytettiin apuna hymiökortteja, auttaaksemme lapsia hahmottamaan eri vastausvaihtoehtoja sekä niiden merkitystä. Yksinkertaisten hymyilevää, neutraalia ja surullista naamaa esittävien korttien avulla lapsi saattoi vastata kysymykseen osoittamalla korttia suullisen vastauksen sijaan tai sen tukena.

Ryhmiä aikuisten kanssa sovittiin, että korttien käyttöä harjoiteltiin ryhmissä ennen haastatteluja esimerkiksi aamu- tai ruokapiireissä. Harjoittelua varten työntekijöille annettiin yksinkertainen kirjallinen ohje, jotta hymiökorttien käyttö olisi yhtenäistä ja jotta niiden käyttöä todella tulisi harjoiteltua. Lapset olivat hymiökorteista kiinnostuneita ja vastasivat harjoittelutilanteessa kysymyksiin mielellään niiden avulla. Tärkeintä harjoittelussa olikin sen asian ymmärtäminen, ettei hymyilevä kasvokortti välttämättä tarkoita vain iloista tai oikeaa asiaa ja vastausta vaan, että myös surullista ilmettä kuvaava kortti voi kuvata lapsen mielipidettä ja näin ollen olla oikea vastaus. Lapset tuntuivat aluksi yhdistävän hymyilevän kortin oikeaan ja surullisen kortin väärään vastaukseen.

Haastattelut toteutettiin päiväkodilla normaalin arjen lomassa. Haastattelutilanteesta pyrittiin luomaan mahdollisimman rauhallinen ja mukava. Lapsia pyydettiin yksi kerrallaan mukaan rauhalliseen tilaan, johon oli varattu tuolit sekä pöytä. Lapsille oli kerrottu haastat-

teluista jo etukäteen ja lapset tulivatkin mielellään mukaan vuoronsa koittaessa. Päiväkodin työntekijöiltä varmistettiin aina etukäteen, ettemme häirinnee ryhmän toimintaa hakiesamme lapsia haastateltaviksi.

Toimimme itse haastattelijoina siten, että kumpikin haastatteli tahollaan yhtä lasta kerrallaan. Näin saimme haastattelut suoritettua tehokkaasti ennen lasten joululomalle jäämistä ja saatoimme käydä haastattelemassa lapsia riippumatta toistemme aikatauluista. Olimme arvioineet haastatteluiden suorittamiseen menevän aikaa 3-4 viikkoa ja saimmekin lapset haastateltua vajaan kolmen viikon aikana. Yhden lapsen haastattelimme hänen kotonaan, lapsen jäätyä joululomalle suunniteltua aikaisemmin.

Olimme alun perin suunnitelleet motivoivamme lapsia haastatteluun lupaamalla heille pienen palkinnon haastattelusta. Palkintona olisi ollut jokin pieni asia, kuten tarra tai pieni lelu, minkä lapsi olisi saanut nostaa ”yllätyspussista”. Jätimme tämän ajatuksen kuitenkin toteuttamatta pelätessämme sen aiheuttavan kateutta lapsissa, jotka eivät osallistuneet haastatteluun. Haastatteluihin olisivat halunneet osallistua myös lapset, joiden vanhemmilta emme olleet saaneet lupaa lasten haastatteluun, joten emme halunneet lisätä pettymystä antamalla haastatelluille lapsille palkinnot, joita muut lapset eivät olisi saaneet. Huomasimme myös, että haastattelutilanteet olivat suurimmalle osalle lapsia mieluinen tilanne ilman ylimääräistä palkintoakin.

Pyrimme tekemään tilanteesta mahdollisimman rennon ja mukavan sekä minimoimaan ulkopuoliset ärsykkeet ja metelin tason. Tästä syystä olimme valinneet haastattelupaikaksi rauhalliset huoneet. Rauhallisen tilan löytäminen päiväkodista voi olla melko haasteellista ja muutaman kerran haastattelu joko keskeytyi ulkopuolisen ihmisen käydessä huoneessa tai häiriintyi hetkellisesti huoneen ulkopuolelta kuuluvasta metelistä johtuen. Häiriöt olivat kuitenkin pieniä, eivätkä näin ollen vaikuttaneet haastatteluiden etenemiseen. Pyrimme luomaan haastattelutilanteesta sellaisen, että lapsi saattoi kokea itsensä tärkeäksi ja saavansa aikuiselta jakamattoman huomion ja keskittymisen lapsen vastauksiin.

Haastattelun alkaessa kerroimme lapselle mitä haastattelussa tulee tapahtumaan. Kävimme läpi hymiökorttien käytön ja kerroimme, että lapsi voi milloin tahansa kertoa, jos ei ymmärrä kysymystä tai jos haluaa lopettaa haastattelun. Painotimme sitä, että kysymyksiin ei ole olemassa oikeita tai vääriä vastauksia ja, että haluamme tietää nimenomaan haastateltavan lapsen mielipiteen asioista. Levitimme hymiökortit pöydälle lapsen eteen, joista hän halutesaan saattoi näyttää vastauksesta. Kerroimme lapselle, että hän voi joko näyttää vastausvaihtoehtonsa korteista, sanoa sen ääneen tai käyttää molempia tapoja. Kertasimme jokaisen haastattelun aluksi hymiökorttien käytön kertomalla korttien vastaavan kysymyksestä riippuen vastausvaihtoehtoja aina, joskus, ei koskaan/ liikaa, sopivasti, liian vähän/ kyllä, ei. Korttien

symbolit olivat hymyilevä naama ☺, neutraali naama ☹ sekä surullinen naama ☹. Kerroimme vastausvaihtoehdot myös jokaisen kysymyksen yhteydessä.

Avoimiin kysymyksiin lapset vastasivat omin sanoin ja vastaukset kirjasimme mahdollisimman tarkasti haastattelun aikana. Kirjasimme myös suljettuihin kysymyksiin saamamme vastaukset siltä osin, mitä lapset annettujen vaihtoehtojen lisäksi niihin vastasivat. Haastattelun lopuksi kiitimme lapsia osallistumisesta ja kerroimme, että heidän osallistumisensa haastatteluun oli tärkeää ja hienoa. Annoimme lapselle myös mahdollisuuden lopuksi kysyä meiltä jotain tai kertoa vielä jotain mieleen tullutta.

Pyrimme käymään tekemistämme haastatteluista pienen keskustelun aina mahdollisimman pian haastattelut tehtyämme. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että kävimme haastattelut läpi jokaisen haastattelupäivän päätteeksi. Keskustelimme vastausten lisäksi myös haastattelutilanteiden sujumisesta ja siitä, miten lapset olivat käyttäytyneet haastatteluissa. Haastattelut oli tärkeää käydä läpi mahdollisimman lyhyen ajan kuluttua haastattelut suoritettuamme, jotta saimme lasten avoimet vastaukset täydennettyä niiden ymmärrettävyyden lisäämiseksi. Nämä täydennyssanat merkitsimme analyysivaiheessa aineistoomme kursivoidulla tekstillä, jotta ne erottuvat lasten tuottamasta tekstistä. Varmistimme keskustelujen avulla myös sen, että kumpikin ymmärsi vastaukset ja pysyi ajan tasalla haastatteluiden etenemisestä.

Kun haastattelut oli suoritettu, kirjasimme kaikkien kysymysten avoimet vastaukset koneelle Word-ohjelmalla. Kirjasimme vastaukset kysymyskohtaisesti niin, että keräsimme kaikki kysymykseen saadut vastaukset allekkain. Merkitsimme avointen vastausten perään myös sen, minkä vastausvaihtoehdon lapsi oli kyseiseen kysymykseen valinnut.

Seuraavaksi veimme suljettujen kysymysten vastaukset SPSS-ohjelmaan. SPSS-ohjelman avulla saimme muutettua aineistomme kvantitatiiviseen muotoon. Tarkasteltuamme aineistoa huolellisesti diagrammien ja prosenttien muodossa, päädyimme tuomaan strukturoitujen kysymysten vastaukset raporttiin prosentteina sekä piirasdiagrammeina. Koimme tämän havainnollistavan vastauksia ja tuovan riittävän selkeän kuvan lasten vastauksien rakenteesta.

6 Aineiston analyysi

Laadullinen aineistonanalyysi voidaan jakaa kolmeen eri muotoon: teoriaohjaavaan, teorialähtöiseen ja aineistolähtöiseen. Teoriaohjaavassa analyysissä teoria toimii analyysin tukena tutkittavaa ilmiötä selittävänä, kun taas teorialähtöisessä analyysissä analyysiä ohjaa jokin teoria tai malli. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 95–97.) Tässä opinnäytetyössä on käytetty aineistolähtöistä analyysiä. Aineistolähtöiseen analyysin tarkoituksena on luoda aineiston perusteella uusia teoreettisia käsitteitä. Nämä teoreettiset käsitteet eivät ole sidoksissa tutkimuksen

teoreettiseen viitekehykseen vaan ne nousevat kerätystä aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 108.)

Kvalitatiivisen eli laadullisen aineiston analyysin tarkoituksena on järjestää kerätty aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon. Aineistosta saattaa nousta paljon mielenkiintoisia asioita, jotka eivät kuitenkaan ole olennaisia tutkittavan ilmiön kannalta. Aineistosta karsitaan pois kaikki tällaiset asiat, jolloin jäljelle jää vain tutkimuksen kannalta olennainen tieto. Kerätty aineisto voi olla hyvinkin hajanaista ja analyysivaiheessa aineiston tiivistämisellä pyritään lisäämään aineiston informaatioarvoa. Analysoinnin päämääränä on muokata aineisto sellaiseen muotoon, että siitä voidaan muodostaa johtopäätökset tutkittavasta ilmiöstä. (Eskola & Suoranta 1999, 138; Tuomi & Sarajärvi 2011, 103.)

Opinnäytetyössä kerätty aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Analyysin ensimmäinen vaihe on päättää, mitkä asiat tutkijaa aineistossa kiinnostavat. Näitä kiinnostuksen kohteita määrittävät tutkimuksen tarkoitus, tutkimusongelma tai tutkimustehtävä. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 92.) Kun päätös on tehty, aloitetaan aineiston pelkistäminen eli redusointi. Pelkistäessä aineistoa joko tiivistetään tai pilkotaan osiin ja jätetään epäolennainen data pois. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 109.)

Aineiston karsimisen aloitettiin jo haastatteluvaiheessa, kun lasten vastauksia kirjattiin ylös. Ylös kirjoitettiin vain ne asiat, jotka liittyivät kysyttävään asiaan. Lasten vastaukset kuitenkin kirjattiin siinä muodossa, kuin lapset ne sanoivat, sanamuotoja tai lauserakenteita muuttamatta. Haastatteluiden jälkeen vastaukset koottiin kysymyksittäin Word-ohjelmalla, jotta saatiin kokonaiskuvan vastauksista ja niiden määrästä. Tässä vaiheessa syntyi päätös siitä, että kunkin kysymyksen vastaukset analysoidaan kysymyskohtaisesti erikseen. Tämän jälkeen alettiin etsiä vastauksista samankaltaisuuksia ja nämä samankaltaisuudet merkittiin värikoodeilla. Värikoodauksen perusteella vastaukset jaettiin taulukkoon, jonka avulla analyysivaihe pääsi etenemään.

Aineiston analyysi etenee Tuomen & Sarajärven (2011, 108–113) mukaan alkuperäisilmauksista pelkistettyihin ilmauksiin sekä edelleen alaluokkien kautta yläluokkiin. Tämän jälkeen yläluokat yhdistyvät pääluokiksi, joista lopulta kootaan yhdistävä luokka. Opinnäytetyön aineiston taulukointivaiheessa tehtyjen pelkistettyjen ilmausten myötä luokittelu selkiytyi lopulliseen muotoonsa. Luokittelussa eli klusteroinnissa pelkistettyjä ilmauksia yhdistetään luokan sisältöä kuvaavalla käsitteellä (Tuomi & Saraoja 2011, 110).

Kun aineisto on ryhmitelty, se käsitteellistetään eli abstrahoidaan. Abstrahoinnissa yläluokat yhdistetään pääluokiksi ja edelleen yhdistäväksi luokaksi. Tarkoituksena on luoda aineiston perusteella teoreettisia käsitteitä. (Tuomi & Saraoja 2011, 111.) Koska aineisto tässä opinnäy-

tetyössä oli kooltaan suhteellisen pieni, ei kaikkien kysymysten kohdalla päästy yläluokkaan tai pääluokkaan saakka, vaan siirryttiin ala- tai yläluokasta suoraan yhdistävään luokkaan.

Luokittelun tuloksena ensimmäisen avoimen kysymyksen *9.2 Mikä on Vihreä lippu?* vastauksista muodostui 39 pelkistettyä ilmausta, 8 alaluokkaa sekä yhdistäväksi luokaksi tuli ”Vihreään lippuun liittyvät toiminta tai siihen liittyvät kokemukset tutkimuspäiväkodissa”. Kysymyksen *9.3 Mitä olet oppinut päiväkodissa?* vastauksista muodostui 36 pelkistettyä ilmausta, 5 alaluokkaa, joista muodostui yhdistävä luokka ”Tutkimuspäiväkodin lasten oppimiskokemukset”. Kysymyksen *9.4 Mitä haluaisit vielä oppia päiväkodissa?* vastauksista muodostui 21 pelkistettyä ilmausta, 3 alaluokkaa ja yhdistävä luokka ”Tutkimuspäiväkodin lasten oppimistoiveet”. Viimeisen kysymyksen *9.5 Mitä asioita muuttaisit, jos olisit päiväkodin johtaja?* vastauksista muodostui 28 pelkistettyä ilmausta, jotka pelkistyivät 5 alaluokkaan. Alaluokista muodostui 3 yläluokkaa ja yhdistäväksi luokaksi tuli ”Tutkimuspäiväkodin lasten näkemys päiväkodin muutostarpeista”.

7 Tulokset

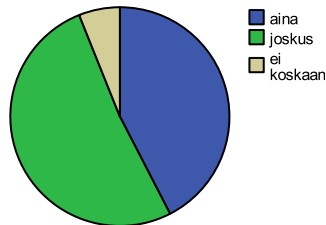
Opinnäytetyön tulokset esitellään seuraavissa kappaleissa niin, että ensin käydään läpi monivalintakysymysten vastaukset ja sen jälkeen avointen kysymysten vastaukset. Jokaisen suljetun kysymyksen vastauksesta on luotu diagrammi kuvaamaan vastausten jakautumista. Avointen kysymysten vastaukset on kuvattu taulukossa kysymyskohtaisesti. Tämän lisäksi mukana on lainauksia lasten alkuperäisilmauksista, jotka on merkitty tekstiin kursivoidusti.

Suljettuja kysymyksiä oli haastattelulomakkeessa 23 kappaletta ja niiden kautta selvitettiin lapsen viihtymistä päiväkodissa, lasten osallistumista toiminnan suunnitteluun, lapsen turvallisuuden tunteen rakentumista päiväkodissa, henkilökunnan kykyä luoda turvallisuudentunne lapselle, toiminnan- ja leikkimahdollisuuksien monipuolisuutta sekä yhden kysymyksen osalta myös lapsen tiedonhalun- ja oppimisen tukemisen toteutumista. Kysymykset olivat monivalintakysymyksiä, joihin oli kaksi tai kolme vastausvaihtoehtoa. Lapset saivat halutessaan myös kertoa aiheesta omin sanoin ja nämä vastaukset kirjattiin kysymyskohtaisesti vastausvaihtoehdon yhteyteen.

Avoimilla kysymyksillä haluttiin selvittää lasten tiedonhaluun ja oppimiseen liittyviä asioita. Opittujen asioiden ja oppimistoiveiden lisäksi lapsilta kysyttiin Vihreästä lipusta sekä tiedusteltiin asioita, joita he haluaisivat päiväkodissaan muuttaa. Kysymys Vihreästä lipusta liittyi teemaan, sillä lapset oppivat päiväkodin päivittäisessä toiminnassa kestävän kehityksen mukaista ajattelumaailmaa. Oli mielenkiintoista myös seurata, miten Vihreän lipun teemat näkyivät lasten oppimiskokemuksissa.

7.1 Lapsen viihtyminen päivähoitossa

Tuletko mielelläsi päiväkotiin?

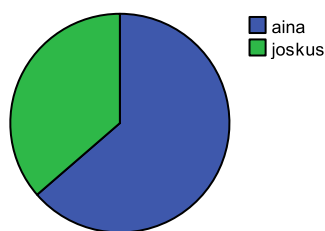
Kuvio 1: Lapsi tulee mielellään päiväkotiin

Vastanneista 14 (42 %) tulee päiväkotiin aina mielellään. 17 lasta (52 %) ilmoitti tulevansa päiväkotiin joskus miellään ja 2 lasta (6 %) ei koskaan. Asioita, jotka vaikuttivat siihen tuleeko lapsi mielellään päiväkotiin olivat väsymys ja se, että päiväkodissa on tylsää. Yksi lapsista kertoi haluavansa aina jäädä vain kotiin pelaamaan. Yksi lapsi taas kertoi tulevansa aina mielellään päiväkotiin, sillä siellä on hänen mielestään kaikenlaista tekemistä.

”Tääl on tylsää, olisin mielummin kotona.”

”Välillä oon hirveesti väsynyt, niin haluan jäädä kotiin.”

Onko sinulla kavereita päiväkodissa?

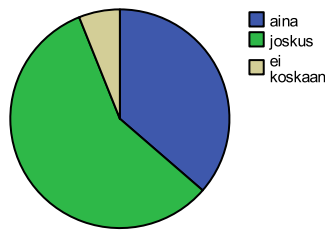
Kuvio 2: Kavereiden löytyminen päiväkodissa

Lapsista 21 (64 %) kertoi, että heillä on aina kavereita päiväkodissa ja 12 (36 %) oli sitä mieltä, että heillä on joskus kavereita päiväkodissa. Kukaan lapsista ei vastannut, ettei hänellä koskaan ole kavereita päiväkodissa. Syitä siihen, ettei kaveria aina ole, olivat lasten mukaan se, että välillä halutaan olla yksin tai ettei kaveri ole paikalla päiväkodissa.

”Tykkään välillä olla yksin.”

”Jos kaveri on kipeä tai vapaapäivällä.”

Saatko valita kenen kaverin/kavereiden kanssa leikit?

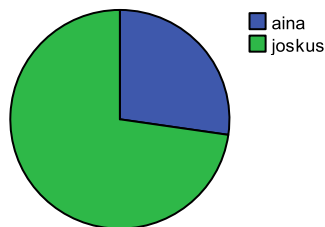
Kuvio 3: Kavereiden valinta

12 (36 %) haastatelluista sanoi saavansa aina valita kenen kanssa leikkii päiväkodissa ja 19 (58 %) joskus. Vastanneista kaksi ei koskaan koe saavansa valita kenen kanssa leikkii. Lapset kertoivat, että aikuiset voivat määrätä leikkikaverin tai joskus leikkikaveri on jo varattu.

”Joskus aikuiset sanoo...”

”Joskus ne haluaa vaikka leikkiä kaksisteen.”

Tehdäänkö päiväkodissa asioita, joista tykkäät?

Kuvio 4: Päiväkodissa mieluisaa tekemistä

Vastanneista 9 (27 %) vastasi päiväkodissa aina tehtävän asioita, joista he tykkäävät kun taas 24 (73 %) lasta kertoi päiväkodissa joskus tehtävän heille mieluisia asioita. Kukaan ei vastannut ettei päiväkodissa koskaan tehtäisi asioita, joista he tykkäävät. Epämieluisia asioita päiväkodissa vastausten perusteella olivat kädentyöt, jumppa, esikoulutehtävät, lepääminen ja kiusaaminen. Yksittäisissä vastauksissa mainittiin myös ruoka sekä kirkossa käyminen.

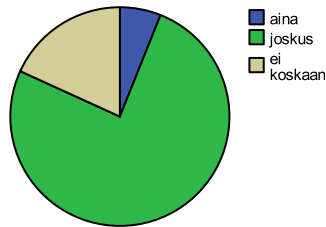
”Kun niis tehtävissä on se, kun ne on niin pitkiä, et mä en saa jaksetuksi niitä.

Ryhmässä on yks tuhmaki lapsi, joka aina kiusaa ja haukkuu.”

”Mä en oikeen tykkää...tykkään vähiten matikasta ja äidinkielestä.”

7.2 Lapsen varhaiskasvatuksen suunnittelu yhdessä henkilökunnan kanssa

Suunnitteletko yhdessä aikuisten kanssa, mitä lapset voivat tehdä päiväkodissa?

Kuvio 5: Lapset mukana toiminnan suunnittelussa

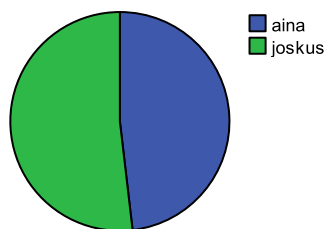
Kaksi lasta (6 %) sanoi, että heidän mielestään aina suunnitellaan yhdessä toimintaa, 25 (76 %) lasta koki näin tapahtuvan joskus. Kuusi lasta (18 %) oli sitä mieltä, ettei päiväkodissa koskaan suunnitella yhdessä toimintaa. Lapset kertoivat osallistuvansa joskus toiminnan suunnitteluun, mutta eivät juurikaan osanneet nimetä suunniteltuja asioita. Yhdessä ryhmässä oli lasten mukaan ollut sellainen viikko, jolloin lapset olivat saaneet suunnitella viikon ohjelmaa.

”Me ollaan suunniteltu yks viikko mitä päiväkodissa tehdään. Oli kaks lelupäivää.”

”Olis kiva jos joskus suunniteltais yhdessä.”

7.3 Yhdessä sovittujen asioiden toteutuminen

Onko päiväkodissa tehty niitä asioita, joita olette yhdessä suunnitelleet?

Kuvio 6: Yhdessä suunniteltujen asioiden toteutuminen

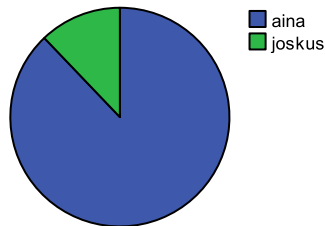
13 (39 %) lasta haastatelluista koki suunnitellun toiminnan toteutuvan aina ja 14 (42 %) lapsen mielestä suunnitelmat toteutuivat joskus. Lapset, joiden mielestä päiväkodissa ei koskaan suunnitella toimintaa yhdessä, eivät vastanneet tähän kysymykseen. Yksi lapsi mainitsi ajanpuutteen syyksi siihen, miksi suunnitellut asiat eivät aina toteudu.

"Ei olla aina ehditty."

"Tänäänkin piti mennä jumppaan, mut ei menty."

7.4 Henkilökunnan kyky luoda lapselle turvallinen olo

Onko sinulla hyvä ja turvallinen olo päiväkodissa?

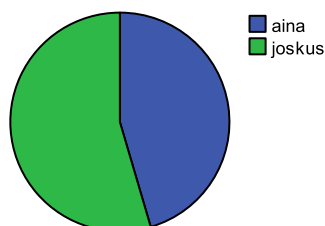

Kuvio 7: Hyvä ja turvallinen olo

Tutkimukseen osallistuneista 29:llä (88 %) on päiväkodissa aina hyvä ja turvallinen olo. Neljä lasta vastasi tähän kysymykseen "joskus". Kukaan lapsista ei vastannut, että hänellä ei koskaan olisi hyvä ja turvallinen olo päiväkodissa. Eräs lapsista mainitsi päiväkodin työntekijän huonontuulisuuden vähentävän tämän hyvää ja turvallista oloa.

"X tati, joka on vähän semmonen äree, se koko ajan hermostuu."

Kun tulet aamulla päiväkotiin, onko päiväkodin aikuinen sinua vastassa?

Kuvio 8: Aikuinen aamuisin lasta vastassa

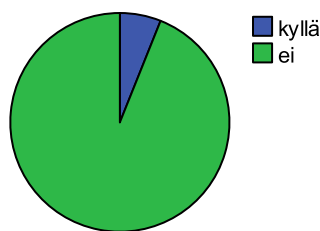
15 (45,5 %) lasta kertoi aikuisen aina olevan vastassa heidän tullessaan päiväkotiin, 18 (54,5%) lasta kertoi aikuisen joskus olevan vastassa. Kukaan lapsista ei vastannut, että häntä ei oltaisi koskaan vastassa. Lasten mukaan aikuinen saattoi olla käymässä jossain toisessa huoneessa ja joskus lapsi on tullut päiväkotiin samaan aikaan aikuisen kanssa. Lapset tarkoittivat useimmiten aikuisella nimenomaan oman ryhmänsä aikuista. Se, ettei aikuinen lapsen mukaan

ollut ottamassa lasta vastaan, ei kuitenkaan tarkoittanut lasten vastauksissa sitä, ettei paikalla olisi ketään aikuista, vaan nimenomaan sitä, että oman ryhmän aikuinen ei ole ollut paikalla tai vaihtoehtoisesti aikuinen on ollut hetkellisesti käymässä jossain muussa huoneessa.

”Aikuinen on ryhmässä, joskus tietokonehuoneessa tai kahvihuoneessa.”

”Joskus pitää mennä toiseen ryhmään, jos ei ole omia aikuisia vielä tullut.”

Pelottaako sinua joku asia päiväkodissa?

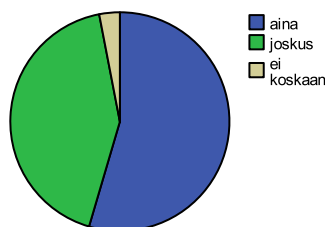

Kuvio 9: Lasta pelottaa jokin päiväkodissa

Kaksi lasta (6 %) kertoi heitä pelottavan joku asia päiväkodissa. 31 haastatelluista (94 %) kertoi, ettei heitä pelota mikään päiväkodissa. Lapsia pelottaneet asiat olivat haamut sekä työntekijän huonotuulisuus. Vastausta tarkennettaessa haamuja pelännyt lapsi ei kuitenkaan ajatellut päiväkodissa olevan haamuja, vaan kertoi pelkäävänsä haamuja yleisesti.

”Et onks ne niinkun taas hermoissa.”

Lohduttaako aikuinen sinua, kun sinua itkettää tai sinulla on paha mieli?

Kuvio 10: Aikuinen lohduttaa lasta

Lapsista 18 (55 %) sanoi aikuisen lohduttavan aina, jos lapsella on paha mieli. 14 (42 %) kertoi näin tapahtuvan joskus ja yksi lapsi sanoi, ettei häntä koskaan lohduteta. Lapset yhdistivät

lohduttamisen vastausten perusteella haavan tai ruhjeen hoitamiseen. Lisäksi lohduttaminen voi olla myös halaamista. Yksi lapsista koki, että joku aikuisista lohduttaa ja joku toinen taas ei. Aina aikuinen ei välttämättä huomaa, että lapsi kaipaisi lohdutusta. Yksi lapsista kertoi myös koettavansa joskus pidättää itkua, vaikka hän olisi satuttanut itsensä, tai vaikka jokin harmittaisi häntä.

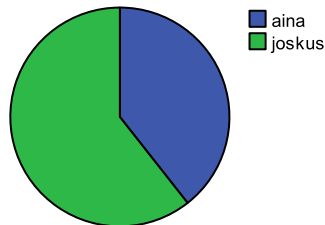
”En muista, joskun mä lopetan itkemisen itte. En mä kyllä itke usein.”

”Jos aikuinen puhuu toiselle, niin ei kerkeä.”

”Laittaa ainetta ja laastarin.”

”Jos se on se paha täti, niin on ihan suu supussa, X kyl lohduttaa.”

Huomaavatko aikuiset kiusaamisen?

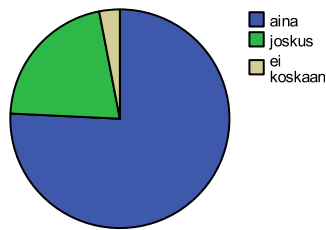
Kuvio 11: Aikuiset huomaavat kiusaamisen

13 (39 %) haastatelluista kertoi aikuisten aina huomaavan kiusaamisen kun taas 20:n (61 %) lapsen mielestä aikuiset huomaavat kiusaamisen joskus. Kukaan ei kokenut, että aikuiset eivät koskaan huomaisi kiusaamista. Syitä siihen, miksi aikuiset eivät lasten mielestä aina huomaa kiusaamista oli se, että kiusaaminen tapahtuu sellaisessa paikassa, jonne aikuiset eivät näe. Lapset korostivat, että jos kiusaamista ei huomata, siitä kerrotaan aikuisille.

”Jos ei huomaa, pitää mennä kertomaan.”

”Jos me ollaan siellä alapihalla tai piilossa.”

Puuttuvatko aikuiset kiusaamiseen huomattuaan sen?

Kuvio 12: Aikuiset puuttuvat kiusaamiseen

25 lasta (76 %) vastasi aikuisen aina puuttuvan kiusaamiseen sen huomattuaan ja 7 lasta (21 %) joskus. Yhden lapsen mukaan aikuiset eivät koskaan puutu kiusaamiseen. Aikuiset puuttuivat vastausten perusteella kiusaamiseen joko laittamalla lapsen jäähylle tai sanallisesti. Joskus aikuiset kehoittivat lapsia myös selvittämään riidan itse. Yksi lapsista mainitsi aikuisten puuttuvan painimiseen myös silloin, vaikka se olisi vain leikkiä.

”Pistää jäähylle ja pitää pyytää anteeks.”

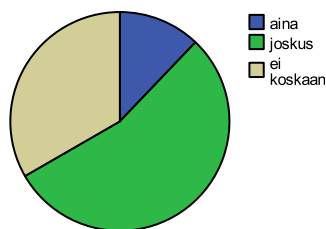
”Aikuiset saattaa sanoa: Hoitakaa tämä itse.”

”Joskus laittaa penkille istuu vähäks aikaa.”

”Sit me sovitaan, äsken me sovittiin, sit me ei leikitty enää.”

7.5 Lapsen turvallisuudesta ja hyvinvoinnista huolehtiminen

Päättävätkö lapset ja aikuiset yhdessä päiväkodin säännöistä?

Kuvio 13: Säännöistä päättäminen yhdessä

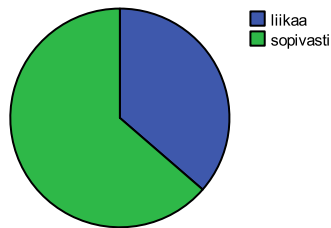
Haastatelluista lapsista neljä (12 %) kokee lasten ja aikuisten päättävän aina yhdessä päiväkodin säännöistä. 18 (55 %) mielestä säännöistä päätetään yhdessä joskus ja 11 mielestä (33 %) ei koskaan. Vaikka melko suuri osa lapsista kokikin osallistuvansa joskus päätöksen tekoon, tarkoitti tämä käytännössä sitä, että säännöistä keskusteltiin yhdessä, mutta aikuiset

tekivät lopulliset päätökset. Lasten oli hieman hankala ymmärtää, mitä päättämällä tarkoitetaan ja tuntuivat yhdistävän sen siihen, että säännöt tuodaan julki ja niistä keskustellaan lasten kanssa.

”Aikuiset päättää ja kertoo meille.”

”Puhutaan aina yhdessä.”

Onko ryhmässäsi meteliä?

Kuvio 14: Ryhmän melun määrä

Päiväkodissa liikaa meteliä on 12 lapsen (36 %) mielestä ja sopivasti 21 (64 %) lapsen mielestä. Meteliä aiheuttaa lasten mukaan huutaminen, yhtä aikaa puhuminen ja yleinen hälinä. Lapset kertoivat, että meteli tuntuu pahalta korvissa ja vaikeuttaa tärkeiden asioiden kuulemista.

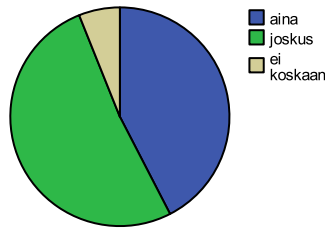
”Jos leikitään hippaa, niin joku saattaa pelästyä ja kaikki huutaa.”

”Pojat leikkii legoilla ja ne puhuu yhtä aikaa. Muut puhuu yhtä aikaa ja muut huutaa liikaa.”

”Pojat mekkaloi, ei kuule mitään. Ruokapöydässä ei kuule kenen pitää tulla hakee ruokaa. Aikuiset sanoo, et pitää antaa ruokarauha.”

”Ne muuttaa mun korvaan, mul on tullu jo haava siitä.”

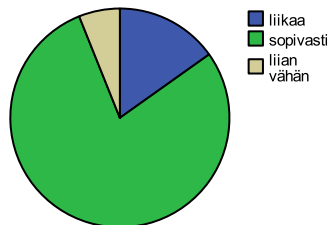
Saatko tarpeeksi levätä ja olla rauhassa päiväkodissa?

Kuvio 15: Mahdollisuus lepäämiseen ja rauhoittumiseen

Lapsista 14 (42 %) kertoi saavansa aina levätä tarpeeksi päiväkodissa ja vastanneista 17 (52 %) joskus. Kaksi lasta kertoi ettei koskaan saa levätä tai olla rauhassa tarpeeksi päiväkodissa. Muiden lasten metelöinti vaikeuttaa lepäämisen mahdollisuutta. Yksi lapsista myös kertoi, ettei halua koskaan levätä päiväkodissa. Lepäämisellä tässä kysymyksessä tarkoitettiin sitä, että lapsella on halutessaan mahdollisuus vetäytyä syrjään muusta ryhmästä tai siirtyä esimerkiksi lukemaan kirjaa johonkin rauhalliseen tilaan.

Onko ryhmässäsi aikuisia?

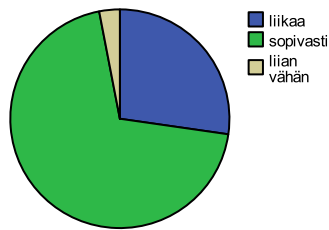
Kuvio 16: Aikuisten määrä ryhmässä

Haastatelluista viiden (15 %) mielestä heidän ryhmässään on liikaa aikuisia ja kahden lapsen (6 %) mielestä aikuisia on ryhmässä liian vähän. Enemmistö eli 26 lasta (79 %) oli sitä mieltä, että aikuisia on ryhmässä sopivasti. Vastausten perusteella lapset yhdistivät vähemmän aikuisten määrän lasten toiminnan vapauteen. Jos ryhmässä olisi vähemmän aikuisia, myös valvontaa olisi vähemmän, jolloin lapset saisivat tehdä mitä vain. Myös tilaa esimerkiksi juoksemiseen olisi tällöin enemmän. Toisaalta lapset ajattelivat myös niin, että jos aikuisia olisi enemmän, heillä olisi myös enemmän aikaa lapsille.

”Yheksän pitäis olla, nyt ei ehdi tekemään kaikkea.”

”Kaks olis hyvä, kun ne ei olis niin tarkkailevia.”

Onko ryhmässäsi lapsia?

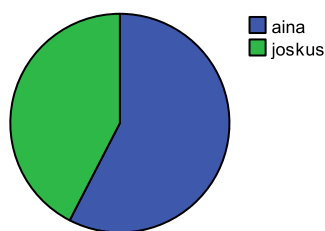
Kuvio 17: Lasten määrä ryhmässä

Suurin osa lapsista eli 23 lasta (70 %) oli sitä mieltä, että ryhmässä on sopivasti lapsia. Yhdeksän lapsen (27 %) mielestä lapsia on liikaa ja vain yhden lapsen mielestä (3 %) liian vähän. Lapset halusivat, että lapsia olisi vähemmän, jotta meteliäkin olisi vähemmän. Tällöin lapsilla olisi myös enemmän tilaa.

”Vähemmän, sit ei tuu meteliä.”

”Haluan leikkiä enemmän, kun vaikka kolmen kaa. Haluisin meidän ryhmään pienen pojan, kun vaikka X oli, tykkään pienistä lapsista.”

Kuuntelevatko päiväkodin aikuiset, mitä sinulla on sanottavana?

Kuvio 18: Aikuinen kuuntelee lasta

Kukaan vastanneista ei ollut sitä mieltä, että aikuiset eivät koskaan kuuntele mitä lapsilla on sanottavana. Vastanneista 19 (58 %) kertoi, että aikuiset kuuntelevat aina mitä lapsilla on sanottavana ja 14 (42 %) kertoi aikuisten kuuntelevan joskus. Lapset kokivat, että aikuiset eivät aina ehdi kuuntelemaan lasta, jos aikuisella on jokin muu asia kesken. Lasten vastauksista kävi myös ilmi, että lapset tiedostavat sen, että jos aikuisella on asia jonkun toisen kanssa kesken, on lapsen odotettava hieman.

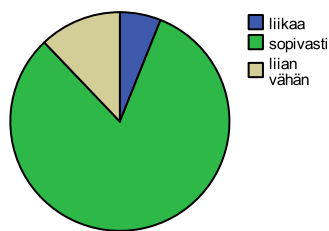
”Jos aikuiset puhuu aikuisten juttuja, niin en mene puhumaan niille.”

”Jos ne puhuu kännykässä tai jotain, pitää odottaa.”

”Niil on niit muita puheita, puhuu toisten aikuisten kanssa.”

7.6 Toiminta- ja leikkimahdollisuuksien monipuolisuus

Onko päiväkodissa sinua kiinnostavia leluja ja pelejä?

Kuvio 19: Päiväkodissa kiinnostavia leluja ja pelejä

Enemmistö haastatelluista eli 27 lasta (82 %) kertoi leluja ja pelejä olevan sopivasti. Neljän lapsen (12 %) mielestä päiväkodissa on heitä kiinnostavia leluja tai pelejä liian vähän ja kahden (6 %) mielestä niitä on liikaa. Vaikka lapset olivatkin suurimmaksi osaksi tyytyväisiä päiväkodin leluihin ja peleihin, toivottiin päiväkotiin lisää joitain tiettyjä pelejä ja leluja. Yhden lapsen mielestä pelien laadussa on puutteita, koska peleistä puuttuu osia. Yhden lapsen mielestä päiväkodissa on niin paljon leluja, ettei lapsi tiedä millä leikkisi.

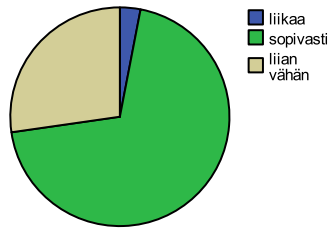
”Haluisin lisää legoja.”

”Yks peli, jossa on kello ja sit pyöritetään sitä ja laitetaan jalka ja käsi niille väreille. Haluun jotakin, yks koiranpentu, joka kävelee ja haukkuu, Winx-keijut.”

”Peleistä puuttuu nappuloita, puuttuu Touche-lautapeli.”

”On kaikkee sellasta niin hienoa, et en osaa päättää millä leikin.”

Tehdäänkö päiväkodissa retkiä?

Kuvio 20: Retkien määrä

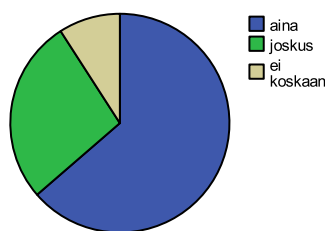
Vain yhden lapsen mielestä päiväkodissa tehdään liikaa retkiä. Yhdeksän lasta (27 %) oli puolestaan sitä mieltä, että retkiä tehdään liian vähän. Suurimman osan mielestä, eli 23 lasta (70 %), retkiä tehdään sopivasti. Vastauksiin saattoi vaikuttaa se, että haastattelut tehtiin talvella, jolloin ei käydä metsäretkillä. Lapset toivoivat lisää metsäretkiä talvelle. Metsäretkien lisäksi lapset mainitsivat käyneensä museossa, pulkkamäessä ja hevostallilla.

”Talvella ei tehä yhtään, talvellakin vois tehä sellasia retkiä, ettei syöä eväitä.”

”Talvella ei oikeen tehä yhtään retkiä.”

”Liian pitkiä, jalat väsyy.”

Saatko leikkiä tarpeeksi päiväkodissa?

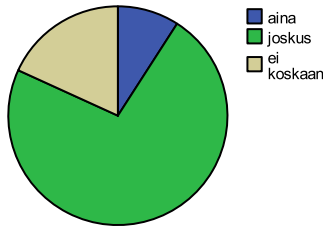
Kuvio 21: Tarpeeksi aikaa leikille

21 lapsista (64 %) saa mielestään aina leikkiä tarpeeksi päiväkodissa. Yhdeksän vastanneista (27 %) kertoi saavansa joskus leikkiä tarpeeksi ja kolme lasta (9 %) ei koskaan. Lapset, jotka kokivat saavansa joskus leikkiä tarpeeksi päiväkodissa, eivät juurikaan osanneet kertoa syytä sille, mikä rajoittaa leikkiä. Kahden vastaajan mielestä päiväkodin muut rutiinit vievät aikaa leikkimiseltä.

*”Syödään, käydään ulkona, nukutaan. Lepohetken vois jättää pois, kolmas ulkoilu ti-
lalle.”*

”Ne kattoo kellosta, vähemmän tehtäväkirjoja ja ulkona olemista.”

Saako leikin jättää kesken ja jatkaa myöhemmin?

Kuvio 22: Leikin kesken jättäminen

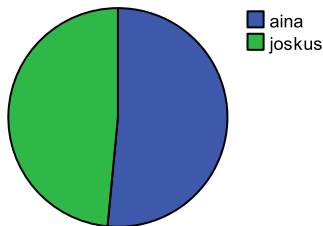
Haastatelluista 24 (73 %) vastasi saavansa jättää leikin kesken joskus ja kuusi lasta (18 %) ei koskaan. Vain kolme lasta (9 %) vastasi saavansa jättää leikin kesken ja jatkaa sitä myöhemmin halutessaan aina. Lasten vastausten perusteella leikin kesken jättämiseen vaikuttaa ajan-kohta ja leikin laatu. Jos leikkiin on tulossa vain pieni katkos, kuten aamupalan syömisessä menevä aika, voi leikin siksi aikaa jättää kesken. Myös jotkin rakentelua vaativat leikit, kuten legoleikit, voi joskus jättää kesken ja jatkaa myöhemmin. Tällöin leikit pitää kuitenkin siirtää lattialta pöydälle.

”Legoleikit saa joskus jättää.”

”Jos me ollaan leikkimäs ja tulee aamupala, niin voi jättää. Jos lähetään ulos, niin sit ei.”

”Vähän riippuu siitä onks iso vai pieni.”

Kun joku asia mietityttää sinua, vastaavatko aikuiset kysymyksiisi ja pohdintoihisi?

Kuvio 23: Aikuiset vastaavat lasten pohdintoihin

Kenenkään lapsen mielestä aikuiset eivät koskaan vastaa lapsen kysymyksiin ja pohdintoihin. Mielipiteet jakautuivat tasan siten että aina vastauksen kysymyksiin ja pohdintoihinsa koki saavansa 17 lasta (51,5 %) ja joskus 16 lasta (48,5 %). Lasten mielestä aikuiset eivät aina pysty vastaamaan kysymyksiin ja pohdintoihin, koska he eivät joko tiedä vastausta, eivät kuule tai puhuvat jonkun toisen kanssa.

”Siks, koska pitää odottaa vuoroa.”

”Jotain asioita ne ei tiiä.”

7.7 Vihreään lippuun liittyvä toiminta tai siihen liittyvät kokemukset tutkimuspäiväkodissa

Kysymyksen ”Mikä on vihreä lippu?” vastauksista muodostui 39 pelkistettyä ilmausta, 8 alaluokkaa, kolme yläluokkaa sekä pääluokka ”Vihreään lippuun liittyvä toiminta tai siihen liittyvät kokemukset tutkimuspäiväkodissa”. Alaluokiksi muodostuivat kokoukset, lipun käyttö, retket, lajittelu/kierrätys, luonto, lapsi ei tiedä mitä Vihreä lippu tarkoittaa, lapsi sekoittaa Vihreä lippu-käsitteen johonkin muuhun asiaan ja lapsi assosioi vihreään väriin. Nämä yhdistyivät kolmeksi yläluokaksi, jotka ovat: ”Vihreä lippu -toiminta”, ”Ympäristöasiat” ja ”Lapsi ei tiedä, mitä Vihreä lippu tarkoittaa”.

Päiväkoti, jossa opinnäytetyö toteutettiin, on Vihreän lipun päiväkotia ja siellä noudatetaan kestävä kehityksen periaatteita. Monet lapsista mainitsivat vastauksessaan päiväkodissa pidettävän Vihreä lipun- kokouksen. Vastauksissa mainittiin itse kokoukseen osallistuminen sekä se, että siellä suunnitellaan päiväkodin toimintaa.

”Oon ollu joskus Vihreä lippu-kokouksessa.”

”Se tarkoittaa sitä, että suunnitellaan jotain asiaa sellaseen, mitä lapsien pitäis tehdä tääl päiväkodis.”

Vihreä lippu- käsite toi lapsien mieleen myös konkreettisen vihreän värisen lipun, joka päiväkodilla on. Lapsille oli erityisesti jäänyt mieleen se, että lippu nostetaan salkoon. Yksi lapsi kertoi lipun olevan päiväkodin oma lippu.

”Jos on juhlat, se vihreä lippu laitetaan esiin. Se näyttää missä päiväkotia on.”

Lapset yhdistivät myös päiväkodissa tehtävät retket Vihreä lippu- toimintaan. Lapset kertoivat tehneensä retkiä metsään ja maatilalle ja retkiin liittyi myös opetuksellinen sisältö. Vastauksista kävi myös ilmi, että he olivat oppineet erilaisia asioita luonnosta ja sen kunnioituksesta. Lapsille tuli vihreästä lipusta mieleen lisäksi kierrätykseen ja lajitteluun liittyvät asiat.

Lapset kertoivat vieneensä päiväkodin kanssa pulloja kauppaan sekä lajittelevansa päiväkodissa asioita.

”Semmonen, et kunnioitetaan luontoo ja aina joskus jos me mennään retkelle, niin me nostetaan se vihreän lipun lippu.”

”Oli lintuja. Puhuttiin lintuasioista.”

”Käydään joskus viemässä pulloja kauppaan.”

”Me ollaan Vihreä lippu- päiväkoti ja lajitellaan kaikkea.”

”Se on sellanen kierrätyslippu.”

Osa vastaajista ei osannut kertoa mitään Vihreästä lipusta tai sekoitti sen johonkin muuhun asiaan. Yksi lapsi kertoi kuulleensa käsitteestä, mutta ei tiennyt mitä se tarkoittaa ja yksi lapsista ei vain osannut selittää mitä ajatteli käsitteen tarkoittavan. Lapset yhdistivät Vihreä lippu- käsitteen myös vihreään väriin ja sallimiseen tai lupaan tulla johonkin.

”(Vihreä lippu tarkoittaa sitä...) et saa tulla”

”Et saa tehdä mitään vaan.”

”Liikennetolpissa vihreä valo ja kasveissa.”

Vihreään lippuun liittyvä toiminta tai siihen liittyvät kokemukset tutkimuspäiväkodissa

Vihreä lippu -
toiminta

Ympäristöasiat

Lapsi ei tiedä,
mitä Vihreä
lippu
tarkoittaa

Kuvio 24: Vihreä lippu tutkimuspäiväkodissa

7.8 Tutkimuspäiväkodin lasten oppimiskokemukset

Kysyttäessä lapsilta heidän päiväkodissa oppimistaan asioista saatiin vastauksista koottua 36 pelkistettyä ilmausta. Pelkistetyt ilmaukset johtivat viiteen alaluokkaan: akateemiset taidot, sosiaaliset taidot, motoriset taidot, luontoon liittyvät asiat ja musiikki. Näistä alaluokista muodostui yläluokka ”Tutkimuspäiväkodin lasten oppimiskokemukset”.

Vastauksissa näkyi selvästi se, että suuri osa haastatelluista lapsista oli esikouluryhmistä. Akateemisiin taitoihin sisältyy matematiikka, lukeminen, kirjoittaminen, kellon opettelu sekä esikoulutehtävät yleensä. Esikouluikäiset lapset poimivat oppimansa asiat nimenomaan niistä asioista, mitä he ovat oppineet esikoulun aikana.

”Jo vähän lukemaan, pikkukirjaimia ja eskarikirjoista tehtäviä.”

”Ainaki tehtäviä, vähän kirjoittamaan ja lukemaan.”

”Oon oppinu kelloa.”

Lapset kertoivat oppineensa päiväkodissa myös erilaisia sosiaalisia taitoja. Haastattelujen perusteella tutkimuspäiväkodin lasten oppimia sosiaalisia taitoja ovat käyttäytymiseen liittyvät asiat, säännöt ja että ei saa kiusata. Lapset mainitsivat oppineensa esimerkiksi päiväkodin sääntöjä, nukkumissääntöjä, lohduttamista, hyviä tapoja sekä rajoja.

”Jos kavereille tulee paha mieli, niin pitää lohduttaa.”

”Vähän kaikkee, vaikka että on kunnon säännöt ja onhan täälläkin rajat mihin saa mennä.”

”Et ei saa lyödä toisia ja et ei saa kiusata.”

Yhdeksi alaluokaksi muodostui motoriset taidot, joka sisältää erilaisia hieno- ja karkeamotorisia taitoja. Erityisesti leikkiminen ja pelaaminen toistuivat lasten vastauksissa. Näiden lisäksi lapset kertoivat oppineensa ketteryyttä, perustaitoja, piirtämistä ja ompelua. Muutamia mainintoja saivat myös luontoon liittyvät asiat sekä musiikki.

”Leikkiä, pallopelejä ja oon oppinu pelaa lätkää.”

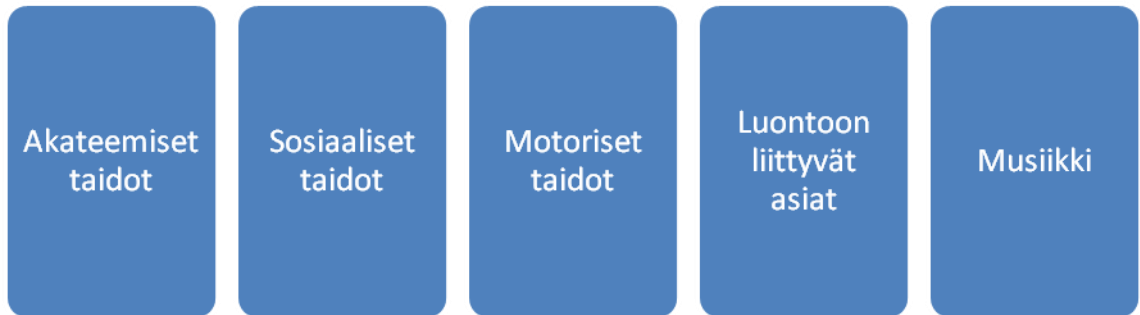
”Oppinut tekemään solmun ja kurahousut ylös.”

”Piirtää sydämen ja kukan.”

”Aika paljon kasvien nimiä.”

”Yhen uuden laulun.”

Tutkimuspäiväkodin lasten oppimiskokemukset

Kuvio 25: Lasten oppimiskokemukset

7.9 Tutkimuspäiväkodin lasten oppimistoiveet

Verrattuna lasten vastauksiin opituista asioista, vastauksia kysymykseen oppimistoiveista tuli vähemmän. Pelkistettyjä ilmauksia syntyi 21 jotka muodostivat kolme alaluokkaa. Nämä alaluokat ovat: kielelliset taidot, motoriset taidot ja luontoon liittyvät asiat.

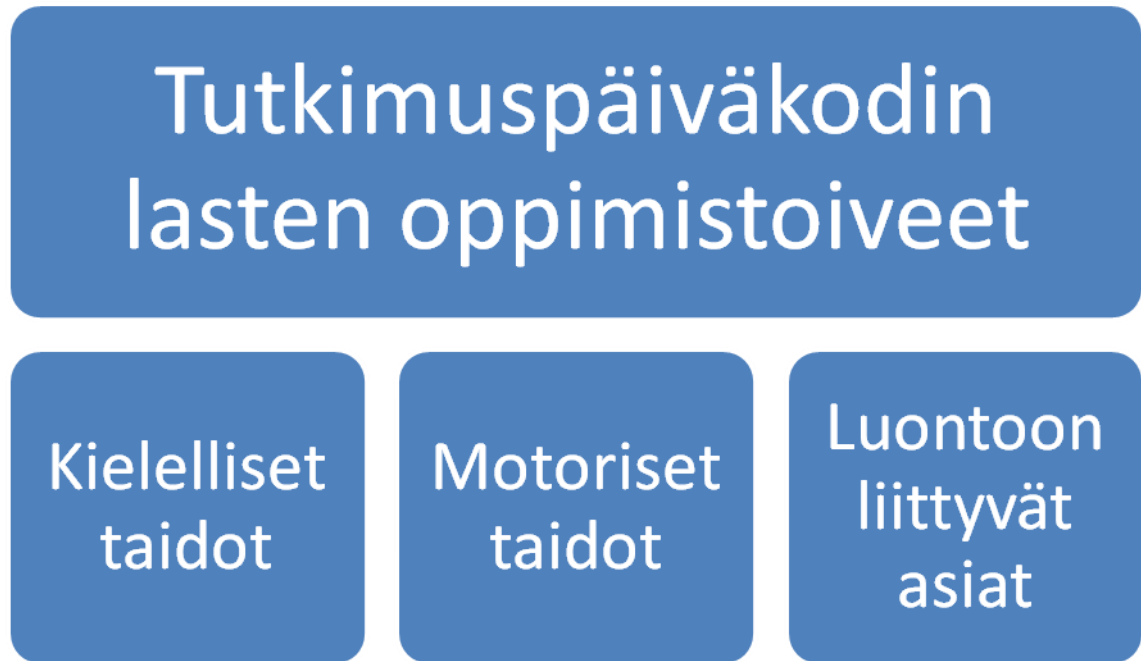
Lapset mainitsivat usein vastauksissaan haluavansa oppia lukemaan ja kaksi lasta myös kirjoittamaan. Alaluokan ”Motoriset taidot” vastaukset sisälsivät asioita liittyen esimerkiksi piirtämiseen, askarteluun, maalaamiseen, leikkimiseen ja pelaamiseen. Luontoon liittyvät asiat mainittiin vastauksissa kahdesti.

”Lukemaan, koska mult puuttuu enää lukemaan, niin sit mä oon oppinu kaikki.”

”Oppia tekemään paperimiekan.”

”Tehdä puun, kaulakorun ja kissan ja maalaamaan hienosti.”

”Paljon eläimistä, kukista ja kasveista.”

Kuvio 26: Lasten oppimistavoitteet

7.10 Tutkimuspäiväkodin lasten näkemys päiväkodin muutostarpeista

Kysymyksen ”Mitä asioita muuttaisit jos olisit päiväkodin johtaja?” vastauksista syntyi 28 pelkistettyä ilmausta ja niistä muodostui viisi alaluokkaa. Nämä alaluokat ovat: päiväkodin tilat, päiväkodin tavarat, aikuisten toiminta ja ruoka-asiat, lasten toiminta sekä ei muutosta. Alaluokat yhdistyivät vielä kolmeksi yläluokaksi, jotka ovat fyysisen ympäristön muuttaminen, toimintatapojen muuttaminen ja ei haluaisi muuttaa mitään.

Lapset toivat vastauksissaan esille sen, että tilaa voisi olla enemmän. Yksi lapsista toivoi isompia vaatelokeroita ja yksi lapsi uima-allasta pihalle. Sanasäkkipusseja, tavaroita ja pelejä toivottiin lisää ja keinoja käyttöön myös talvella.

”Isontaisin noita lokeroita, olis vähän kivempaa jos olis isommat lokerot.”

”Salin vähän isommaks, koska siel on vähän liian vähän tilaa tuolikaareen ja piiriin kaikilla lapsilla.”

”Muutaisin meidän ryhmää, laittaisin sinne jotain tavaroita ja pelejä lisää.”

”Mä olisin tahtonu, et sielki olis tollanen pleikkari, laittaisin siihen ajastimen.”

”Haluisin pelikoneita ja keinut alas talvella.”

Aikuisten toiminta ja ruoka-asiat sekä lasten toiminta muodostivat seuraavat kaksi alaluokkaa. Toivottiin, että aikuiset tekisivät lasten kanssa asioita ja olisivat heille kilttejä. Haluttiin myös, että päiväkodissa olisi aina hyvää ruokaa ja käytettäisiin luomutuotteita. Lapset mai-

nitsivat vastauksissaan myös liikunnan lisäämisen, nukkumisen poistamisen, ulkoilun, lelupäivä olisi joka päivä ja sääntöjen poistamisen. Viidessä vastauksessa tuotiin ilmi, että ei haluttu muuttaa päiväkodissa mitään.

”Aikuiset tekis jotain kivaa lapsien kaa.”

”Jos ollaan ulkona, on ihan tylsää mennä sisään syömään, haluisin olla pidempään ulkona.”

”Saa tehdä kaikkee, ei olis mitään sääntöjä.”

”Sais leikkii, sais ulkoilla ihan vapaasti.”

”Mä tykkään kaikesta mitä meidän aikuiset tekee, niin jos olisin johtaja, niin kaikki jäisi samalla tavalla.”

Kuvio 27: Lasten näkemys päiväkodin muutostarpeista

8 Johtopäätökset ja pohdinta

Varhaiskasvatuksen laatua ja toimintaa pyritään kehittämään ja arvioimaan jatkuvasti. Opin- näytetyön tarkoituksena oli antaa lapsille mahdollisuus päästä arvioimaan päivähoiton laatua. Työn tarkoituksena oli myös tuoda lapsen ääni kuuluviin oman päiväkotiarhansä asiantuntijoina. Lasten vanhempien asiakastyytyväisyyttä tutkitaan päiväkodeissa säännöllisesti, minkä vuoksi halusimme työllämme korostaa myös lasten asemaa päivähoiton asiakkaina ja heidän ajatustensa tärkeyttä. He kuitenkin ovat päivähoiton ensisijaisia asiakkaita.

Halusimme haastatteluilla selvittää miten tutkimuspäiväkodin lapset tällä hetkellä viihtyvät päiväkodissa ja miten he kokevat osallisuutensa toteutuvan siellä. Tärkeänä tarkoituksena oli myös lisätä lasten osallisuutta antamalla heille mahdollisuus tuoda mielipiteensä julki ja myös tarjoamalla heille kokemus siitä, että heitä kuunnellaan. Osallisuuden yhdeksi tärkeäksi piirteeksi on määritelty se, että lapsi on mukana vaikuttamassa omaan hyvinvointiinsa liittyviin asioihin (Oranen 2008, 9.) joten opinnäytetyöllä tahdottiin tältä osin lisätä lasten osallisuuden toteutumista. Haastatelluille lapsille korostettiin sitä, että se mitä he kertoivat, oli merkityksellistä ja tärkeää. Lapsille kerrottiin myös useasti, ettei kysymyksiin ollut olemassa mitään valmiita oikeita vastauksia, vaan että tahdoimme kuulla nimenomaan heidän mielipiteensä asioista.

Opinnäytetyön tulokset olivat monilta osin yhteneväiset Lumioksen tekemän tutkimuksen kanssa. Päiväkodissa ei tunneta turvattomuutta ja siellä viihdytään hyvin. Lapset saavat usein valita itse kenen kanssa leikkivät. Joskus leikkikaverin valintaan kuitenkin vaikuttaa aikuinen tai se, ettei kaveri ole jostain syystä paikalla. Lapset voivat myös halutessaan vetäytyä rauhallisempaan paikkaan lepäilemään tai leikkimään yksin. Päiväkoti on siis lapsille turvallinen paikka, johon on mukava tulla. Päiviä, jolloin väsyttää, tai jolloin jäisi mieluummin kotiin, esiintyy varmasti kaikilla ihmisillä joskus, joten on luonnollista, että myös tutkimuspäiväkodin lasten vastauksista nousi esiin näitä piirteitä.

Kysymyksillä ”Tuletko mielelläsi päiväkotiin, Onko sinulla kavereita päiväkodissa, Saatko valita kenen kaverin/kavereiden kanssa leikit ja Tehdäänkö päiväkodissa asioita, joista tykkäät?” selvitettiin lasten viihtymiseen päiväkodissa vaikuttavia tekijöitä. Tulosten perusteella tutkimuspäiväkodin lapset pääsääntöisesti viihtyvät hyvin päiväkodissa. Tästä kertoo se, että lapset useimmiten tulevat mielellään päiväkotiin, heillä on siellä kavereita ja siellä tehdään heidän mielestään mukavia asioita.

Lapset myös kokevat yleensä saavansa vaikuttaa siihen, kenen kanssa leikkivät. Oli positiivista huomata, että kellään haastatellulla lapsella ei ollut sellaisia kokemuksia, ettei olisi koskaan ketään kavereita päiväkodissa. Perusteluissa korostui hyvinkin yksinkertaiset ja luonnolliset syyt sille, miksi kaikilla ei aina ole kavereita. Lapset kertoivat, että haluavat välillä omasta tahdostaan leikkiä yksin tai että eivät jostain syystä ole mahtuneet mukaan haluamaansa leikkiin. Aikuiset saattavat myös välillä määrätä, kenen kanssa kukin leikkii tai mihin leikkiin kukin menee. Omien kokemustemme perusteella aikuiset tekevät näin siksi, että lapset leikkisivät välillä eri kokoonpanoilla ja oppisivat näin ollen kehittämään sosiaalisia suhteitaan eri lasten kanssa. Vaikka lapset kertoivat aikuisten välillä päättävän leikkikavereista, he eivät vastauksissaan maininneet, että se olisi heistä erityisen ikävä asia.

Toiminta tutkimuspäiväkodissa on haastattelujen perusteella lapsille mieluisaa. Epämieluisaa toimintaa päiväkodissa ovat nukkuminen sekä erilaiset pöytätyöskentelyyn liittyvät toiminnot, kuten esikoulutehtävät ja askartelu. Toisaalta joidenkin lasten mielestä askartelu ja piirtäminen ovat mieluisaa tekemistä. Vastauksista saattoi huomata jonkinlaista eroa poikien ja tyttöjen välisissä vastauksissa siten, että tytöt arvostivat toiminnassa enemmän taiteellisia piirteitä, kuten piirtämistä ja erilaisia lauluja, kun taas pojat kertoivat haluavansa enemmän urheilulajeja, kuten jääkiekkoa tai jalkapalloa. Tosiasia on, että ihmiset kohtaavat lähes päivittäin velvollisuuksia ja joutuvat tekemään asioita, joista eivät pidä. Kaikkia on mahdotonta miellyttää ja saavuttaa sellaista tilannetta, että kaikki lapset viihtyisivät täydellisen hyvin aina päiväkodissa. Onkin siis luonnollista, että lasten vastauksissa ilmeni, että päiväkodissa ei aina tehdä asioita, joista he pitävät.

Lasten osallisuuden toteutumista päiväkodin toiminnan suunnittelussa ja näiden suunniteltujen asioiden toteutumista haluttiin selvittää kahdella kysymyksellä. Päivähoidossa tapahtuva toiminta on perinteisesti ollut hyvin aikuisjohtoista, eikä lasten toiveisiin ole suhtauduttu mielestämme tavalla, jonka se ansaitsisi. Lasten ottaminen mukaan toiminnan suunnitteluun voi joistain kasvattajista tuntua hyvinkin haastavalta ja olemme törmänneet joissain päiväkodeissa siihen, että aikuisjohtoisuutta perustellaan sillä, että ”Nämä lapset ovat niin pieniä, ei heiltä kannata kysyä mitään.” Kyselyn perusteella valtaosa lapsista oli sitä mieltä, että he pääsevät joskus tai jopa aina osallistumaan päiväkodin toiminnan suunnitteluun. Oli hienoa huomata, että lapset kokevat heitä kuunneltavan toiminnan suunnittelussa. Vastausten perusteella päiväkodin yhdessä ryhmässä oli järjestetty sellainen viikko, jolloin lapset olivat saaneet päättää sen viikon toiminnasta. Lasten toiveet olivat näin ollen tulleet kuulluiksi ja heidät on otettu osallisiksi heitä koskeviin asioihin.

Verrattuna Vantaalla tehtyyn tutkimukseen tutkimuspäiväkodin lapset kokevat osallistuvansa päiväkodin toiminnan suunnitteluun hieman vantaalaisia lapsia harvemmin. Hienoa on se, ettei kukaan lapsista ollut sitä mieltä, etteivät yhteiset suunnitelmat koskaan toteudu. Puhuttaessa osallisuuden toteutumisesta, on tärkeää muistaa, ettei pelkkä ajatusten julkituonti vielä ole osallisuutta. Aikuisten rooli lapsen osallisuuden toteutumisessa on tärkeä, sillä aikuisella on vastuu lapsen osallisuuden toteutumisesta. Tarkasteltaessa osallisuuden toteutumista tutkimuspäiväkodin lasten kohdalla, voidaan tulla siihen tulokseen, että Orasen (2008) määrittelemistä osallisuuden ulottuvuuksista ainakin jollain tasolla toteutuu lasten mahdollisuus saada tietoa, mahdollisuus vaikuttaa ja mahdollisuus omien ajatusten ilmaisemiseen. Lasten kanssa keskustellaan säännöistä ja heidän kanssaan myös suunnitellaan toimintaa. Tätä osallisuuden muotoa tukevat myös lasten kertomukset Vihreä lippu -kokouksiin osallistumisesta. Tutkimuspäiväkodin aikuiset kuuntelevat lasta ja lapsi kokee aikuisen huomaavan hänet, joten näin myös mahdollisuus omien ajatusten ilmaisemiseen toteutuu.

Se saako lapsi valita osallistuuko toimintaan, ei tullut varsinaisesti ilmi tuloksissa. Lapset kertoivat päiväkodissa olevan myös sellaista toimintaa, mistä he eivät pidä, mutta saako toiminnasta sitten kieltäytyä, jos haluaa? Luultavasti näin ei useimmiten ole, vaan lasten on tämän ikäisinä osallistuttava yhteisiin toimintoihin, kuten ruokailuun tai toimintatuokioihin. Myös päiväuni-hetkeen osallistuvat kaikki lapset, vaikka jotkut lapsista jättäisivät sen mieluusti väliin. Lapsilla on kuitenkin mahdollisuus olla nukkumatta lepoaikalla ja poistua sieltä levähtämään hetken.

Mahdollisuus itsenäisten päätösten tekemiseen toteutuu tutkimuspäiväkodissa ainakin lasten leikkikavereiden valinnassa. Lapset kertoivat lähes aina voivansa vaikuttaa leikkikaverin valintaan. Kuten aiemmin mainittiin, oli hienoa huomata, ettei kenelläkään lapsista ollut sellaista tilannetta, ettei koskaan olisi leikkikaveria. Päiväkodin ilmapiirillä ja toimintatavoilla on tähän varmasti merkittävä vaikutus, eikä lasten vastauksista myöskään noussut huomattavia mainintoja kiusaamisesta. Lasten mahdollisuutta itsenäisiin päätöksiin voi päiväkodissa tukea myös esimerkiksi ruokailu ja leikinvalintatilanteissa.

Kysymyksillä ”Onko sinulla hyvä ja turvallinen olo päiväkodissa?”, ”Onko päiväkodin aikuinen sinua aamulla vastassa?”, ”Pelottaako sinua jokin asia päiväkodissa?”, ”Lohduttaako aikuinen, kun sinua itkettää tai sinulla on paha mieli?”, ”Huomaavatko aikuiset kiusaamisen?” ja ”Puuttuvatko aikuiset kiusaamiseen huomatessaan sen?” pyrittiin selvittämään lasten kokemuksia päiväkodin turvallisuudesta. Suurimmalla osalla lapsista (87,9 %) on lasten vastausten perusteella päiväkodissa aina hyvä ja turvallinen olo ja lopuilla neljällä lapsella on joskus. On hyvä huomata, että tutkimuspäiväkodin lapset tuntevat olonsa päiväkodissa turvallisiksi ja että aikuiset ovat toiminnallaan pystyneet edesauttamaan sitä. Lapset kokivat aikuisten useimmiten lohduttavan heitä, kun heillä on paha mieli ja myös lähes aina puuttuvan kiusaamiseen, jos he huomaavat sen.

Haastatteluiden perusteella tutkimuspäiväkodin lapset tuntevat siis olonsa pääsääntöisesti hyväksi ja turvallisiksi päiväkodissa. Lasten turvallisuuden kannalta on tärkeää, että päiväkodeissa on selvät rajat ja säännöt, joita kaikkien tulee noudattaa. Tämä myös luo lapsille heidän tarvitsemaansa turvallisuuden tunnetta, eikä heidän tarvitse huolehtia asioista, jotka kuuluvat aikuisille. Aikuisilta vaaditaan herkkyyttä havaita lasten käytöksessä tai toiminnassa merkkejä asioista, jotka aiheuttavat heille pahaa mieltä tai turvattomuutta. Lapsia havainnoimalla ja keskustelemalla heidän kanssaan voidaan tällaiset asiat huomata ajoissa. Kiusaaminen myös päiväkotikäisten lasten keskuudessa on lähiaikoina saanut paljon huomiota ja sitä on todella todettu tapahtuvan yhtä lailla, kuin vanhempien lasten keskuudessa.

Päätöksentekoon tutkimuspäiväkodin lapset kokevat osallistuvansa harvemmin, kuin Vantaalla toteutetussa tutkimuksessa koettiin. Päiväkotimaailmassa on sääntöjä, joiden tarkoituksena

on taata kaikille turvallinen ja viihtyisä ilmapiiri. Yleisiä sääntöjä, kuten se, ettei sisällä saa juosta, tai että toista ei saa satuttaa, noudatetaan yleisesti kaikissa päiväkodeissa. Tällaisiin sääntöihin ja aikataulullisiin sääntöihin lasten onkin melko mahdoton vaikuttaa. Tutkimuspäiväkodin lapset kertoivat aikuisten laativan säännöt, joista sitten keskustellaan yhdessä lasten kanssa. Lapset eivät tuntuneet kyseenalaistavan tätä, vaan pitivät sitä normaalina käytäntönä. Olisiko kuitenkin mahdollista ottaa lapsia mukaan säännöistä päättämiseen niin, että lapset saisivat olla mukana luomassa vaikka ryhmäkohtaisia sääntöjä? Säännöt voitaisiin kirjoittaa ylös ja kiinnittää seinälle, jolloin ne olisivat siellä kaikille muistutuksena. Aikuisen roolina olisi varmistaa sääntöjen toteutettavuus ja tarkoituksenmukaisuus, mutta lapsille annettaisiin mahdollisuus vaikuttaa ja pohtia itse.

Haastatteluita tehdessä huomattiin, että lasten oli hieman hankala ymmärtää käsitteitä ”suunnittelu” ja ”päätösten teko”. Samoihin ongelmiin oli törmätty myös Lumioksan tutkimuksessa ja olimmekin sen pohjalta varautuneet selventämään asiaa lapsille. Haastattelutilanteissa lapsille pyrittiin selittämään näiden käsitteiden merkitystä ja lisäksi aiheeseen liittyvillä lisäkysymyksillä varmistamaan, että lapset olivat ymmärtäneet kysymyksen. Jos lapsi esimerkiksi vastasi lasten aina päättävän aikuisten kanssa säännöistä, saatettiin häneltä kysyä, minkälaisia sääntöjä he olivat päättäneet. Näistä täydentävistä kysymyksistä oli sovittu jo ennen haastatteluiden aloittamista yhdenmukaisten toimintatapojen varmistamiseksi. Oli myös varottava sitä, etteivät täydentävät kysymykset johdattaneet lasten vastauksia tai muuttaneet kysymyksen luonnetta.

Enemmistö lapsista oli sitä mieltä, että heidän ryhmässään on sekä aikuisia että lapsia sopiva määrä. Toisaalta osa lapsista toivoi pienempiä lapsiryhmiä, jotta meteliä olisi vähemmän ja tilaa enemmän. Aikuisten määrään koettiin enimmäkseen sopivaksi, vaikka jotkut toivoivat ryhmiin enemmän aikuisia, jotta aikuisilla olisi muiden töiden lisäksi enemmän aikaa lapsille. Päinvastaisesti toivottiin myös aikuisten määrän vähentämistä, jotta lapset saisivat tehdä vapaammin asioita, joita aikuiset eivät salli heidän tekevän.

Päiväkodeissa on paljon lapsia rajatuissa tiloissa ja on väistämätöntä, että meteliä silloin tällöin syntyy. Tästä metelistä kärsivät niin lapset kuin päiväkodissa työskentelevät aikuisetkin. Jotta melutaso pysyisi kohtuullisena, lapsia jaetaan mahdollisuuksien mukaan leikkimään eri tiloihin ja heitä myös muistutetaan siitä, ettei sisällä saa huutaa ja meluta. On kuitenkin hyvä, että suuri osa lapsista koki saavansa tarvittaessa levätä ja rauhoittua. Myös päiväunien merkitys on isommillekin lapsille tärkeä. Vaikkei lapsi nukkuisikaan, tekee pieni rauhoittuminen ja hiljentyminen hyvää. Päiväunet olivat yksi niistä vähemmän mieluisista asioista päiväkodissa, minkä lapset osasivat haastattelussa nimetä.

Toisin, kuin Lumioksen toteuttamassa tutkimuksessa, yksikään haastatelluista lapsista ei kokenut, että aikuiset eivät koskaan kuuntelisi lasta tai vastaisi lapsen mieltä askarruttaviin pohdintoihin. Lumioksen tutkimuksessa oli toki mukana paljon enemmän haastateltavia, mutta on kuitenkin hienoa, että tutkimuspäiväkodin aikuisilla on näin usein aikaa lapsen kohtaamiseen. Syyt siihen, miksei lapsi aina saa vastakaikua aikuiselta, ovat luonnollisia ympäristössä, jossa huomiota kaipaavia ihmisiä on paljon ja odottamalla vuoroaan lapsi oppii tarvittavaa kärsivällisyyttä. On myös kasvattavaa huomata, etteivät aikuisetkaan tiedä vastausta kaikkeen ja voivat myös joskus olla väärässä. Siinä, miten aikuinen kohtaa lapsen, on lasten vastausten perusteella kuitenkin eroavaisuuksia tutkimuspäiväkodissa.

Vaikka valtaosa lapsista kokikin aikuisten kohtaavan lapset hyvin, oli joukossa myös lapsi, jonka kokemukset olivat osittain eroavat. Lapsi koki, että henkilökunnan välillä oli eroavaisuutta ja että lapsi välttelee yhtä työntekijää, koska kokee tämän olevan jatkuvasti huonolla tuulella ja haluton vastaamaan lapsen kysymyksiin. Vaikka lapsen mielipide erottuu monen muun mielipiteestä, perustuu se kuitenkin tämän lapsen omaan kokemukseen asiasta, eikä sen merkitystä voi vähätellä. Jokaisella on huonoja päiviä ja sen voivat muutkin huomata taiaistia, mutta, jos tilanne on jatkuva, on jotain tehtävä. Myöskään henkilökemiat lapsen ja aikuisen välillä eivät välttämättä aina kohtaa. Siinä tapauksessa aikuisen on kuitenkin otettava vastuu toiminnastaan varhaiskasvatuksen ammattilaisena ja toimittava lapsilähtöisten periaatteiden mukaisesti lasta kuunnellen.

Lapset kertoivat olevansa pääsääntöisesti tyytyväisiä tutkimuspäiväkodin toiminta- ja leikki-mahdollisuuksiin. Suurimman osan mielestä päiväkodissa on erilaisia leluja ja pelejä sopivasti ja pääsääntöisesti koetaan myös, että lapset saavat leikkiä tarpeeksi päiväkodissa. Kuitenkin vastanneista muutaman mielestä leluja ja pelejä voisi olla enemmän päiväkodissa ja myös muutama lapsi toi ilmi, että saa vain joskus leikkiä tarpeeksi tai ei koskaan. Leikki on lapselle kuuluva perusoikeus ja onkin ensiarvoisen tärkeää pitää huolta, että lapsella on mahdollisuus toteuttaa itseään riittävästi leikin kautta. Lumioksa toi oman tutkimuksensa pohdinnassa esiin, että olisi mielenkiintoista tämän kysymyksen kohdalla tietää millä tavalla esikoululais-ten vastaukset poikkeavat 5-vuotiaiden vastauksista. Tämä olisi myös mielestämme mielenkiintoinen aspekti tulevaisuuden tutkimuksia ajatellen.

Oppimiskokemuksista ja toiveista kysyttäessä lapset toivat esille samoja asioita, mitä vantaalaisten päiväkotien lapset olivat omissa vastauksissaan tuoneet. Kiinnostuksen kohteet ovat samanikäisillä lapsilla yhteneväiset ja lapset toivat laajasti esille jo opittuja asioita, sekä asioita, joita he vielä haluaisivat oppia. Se, että yli puolet haastatelluista lapsista oli esikouluikäisiä, näkyi vastauksissa. Lapset mainitsivat useasti esikoulutehtävät, lukemisen ja kirjoittamisen ja tuntuivatkin yhdistävän oppimisen nimenomaan esikoulussa opeteltaviin asioihin. Lapset saattoivat vastauksissaan mainita myös haluavansa oppia esimerkiksi kirjoittamaan,

koska sen opittuaan, lapsi osaisi kaiken. Tästä voi huomata, että jo hyvinkin nuoret lapset asettavat itselleen tavoitteita, joita tahtovat saavuttaa. Asiat, joita lapset halusivat oppia, olivat hyvin konkreettisia ja tämän perusteella voi päätellä, että 5–6 -vuotiaiden lasten on vielä hankala ajatella tavoitteenaan jotain vähemmän konkreettista taitoa, kuten sosiaalisia taitoja.

Oli mielenkiintoista huomata, että toisin kuin Lumioksen tutkimuksessa, toivat lapset esille oppimisesta puhuttaessa myös luontoon liittyviä asioita. Tähän vaikuttanee se, että tutkimuspäiväkoti on Vihreän lipun päiväkotikielinen ja lapset ovat siellä tavallista enemmän tekemisissä luonnon kanssa. On hienoa huomata, että päiväkotikielinen on mahdollisesti saanut lasten kiinnostuksen ympäristöä kohtaan heräämään. Lapset kertoivat myös metsäretkistä ja luonnon havainnoimisesta. Valtaosa lapsista koki retket positiivisena asiana, ja toivoi niitä tehtävän enemmän. Retkien ei siis tarvitse suuntautua teattereihin tai muihin rahaa ja suurempaa organisoitua vaativiin kohteisiin, vaan lapset nauttivat suuresti lähiympäristöönsä tutustumisesta. Se, että retkien määrään ei oltu aivan tyytyväisiä, vaikuttaa varmasti se, että haastattelut suoritettiin joulukuussa runsaslumisena ja kylmänä talvena. Luontoretkiä metsään on hankala toteuttaa, jos lumi ja paukkupakkaset estävät sinne pääsyn.

Opinnäytetyö toteutettiin haastattelututkimuksena. Lapsihaastattelussa on toki haasteensa, mutta haastattelu on havainnoinnin ohella oikeastaan ainoa keino kerätä tietoa lasten kokemuksista. Opinnäytetyöllä haluttiin selvittää nimenomaan lasten mielipidettä tutkittavasta asiasta, eikä aikuisen näkemystä siitä. Lapsi näkee ja kokee asiat eri tavalla, kuin aikuinen ja lapsen kertomaa saatetaan joskus epäillä tai väheksyä. Saatetaan ajatella, ettei lapsen vastuksiin voi luottaa, koska kysymyksen ymmärtämisessä tai lapsen kyvyssä ilmaista itseään saatetaan olla puutteita. Haastateltavan on löydettävä yhteinen kieli lapsen kanssa ja toisaalta kunioitettava lapsen kertomaa. Kuka muu voi kertoa lapsen kokemuksista, kuin lapsi itse?

Opinnäytetyö toteutettiin Pirkko Lumioksen tekemän haastattelututkimuksen pohjalta ja sitä pyrittiin muokkaamaan Lumioksen saamien parannusehdotusten perusteella. Työ haluttiin myös toteuttaa kvalitatiivisemmalla tutkimusotteella ja lasten vastauksia kirjoitettiin myös suljettujen kysymysten kohdalla ylös. Sen, että lapset perustelivat vastaustaan jotenkin, koettiin lisäävän tutkimuksen luotettavuutta. Tällä varmistettiin, että lapset todella olivat ymmärtäneet kysymyksen ja myös sen, mitä he siihen vastasivat. Kysymysten muotoilua ei orjallisesti noudatettu, vaan kysymystä saatettiin pilkkoa osiin tai vaihtaa sanojen järjestystä tai laatua lapsen ymmärryksen lisäämiseksi. Nämä muutokset tehtiin kuitenkin aina niin, että kysymyksen tarkoitus ei muuttunut.

Haastatteluita ei nauhoitettu, vaan vastaukset kirjoitettiin paperille. Jälkeenpäin ajateltuna haastatteluiden nauhoittamisella olisi voitu saada mahdollisesti enemmän aineistoa työhön. Toisaalta, vaikka aineisto olisi varmasti ollut erittäin mielenkiintoista, se ei välttämättä olisi tuonut tälle opinnäytetyölle niin paljon lisää informaatioarvoa, että tutkimuksen luotettavuus olisi siitä juurikaan lisääntynyt. Nauhoittamisen lisäksi myös lasten havainnointi olisi varmasti tuonut lisää tietoa lasten osallisuuden toteutumisesta päiväkodissa. Tähän ei opinnäytetyön puitteissa olisi kuitenkaan ollut riittävästi resursseja.

Opinnäytetyö toteutettiin yhden espoolaisen päiväkodin 5–6 -vuotiaille lapsille, joten sitä ei voi mitenkään yleistää antamaan mielipidettä sitä laajemmasta lapsijoukosta. Analyysiä tehdessämme ja tuloksia tarkastellessamme huomasimme silloin tällöin jäävämmä pohtimaan aineiston pienen koon ja luotettavuuden suhdetta. Miten suuri merkitys yhdellä tai kahdella poikkeavalla mielipiteellä on ja miten paljon lasten vastauksiin vaikutti sen hetkinen mielen-tila? Joku lapsista sanoi, ettei pidä päiväkodissa porkkanalaatikosta. Miten paljon tällainen vastaus voi vaikuttaa opinnäytetyön tulokseen, jos päiväkodissa on kyseistä ruokaa tarjolla kerran vuodessa? Joku lapsista saattoi myös tulla haastatteluun niin, että oli juuri nahistellut kaverinsa kanssa tai oli jostain muusta syystä huonolla tuulella. Miten paljon tällaiset asiat vaikuttivat lasten vastauksiin?

Näitä asioita pohtiessa tultiin kuitenkin siihen tulokseen, että lapsen vastausta täytyy kunnioittaa ja luottaa hänen sanomaansa. Lapsella on oma tieto ja näkemys asioista ja siihen vaikuttavat mahdollisesti taustatekijät enemmän, kuin aikuisia haastatellessa. Tarkoituksena olikin kerätä tietoa lasten mielipiteistä ja siitä, miten he kokevat asiat. Meidän piti myös muistuttaa itseämme siitä, että opinnäytetyö koski vain yhtä nimenomaista päiväkotia, eikä sitä ole tarkoitukseen yleistää laajemmalle alueelle. Tosin tulokset olivat Lumioksan tutkimuksen kanssa melko yhteneväiset, mikä kertoo päivähoiton laadun tasaisuudesta Vantaan ja Espoon alueella ainakin suuntaa-antavasti.

Analysoidessamme haastattelun vastauksia SPSS-ohjelmalla, huomasimme joitain erovai-kuuksia esimerkiksi eri ryhmien välillä. Olisikin mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe tutkia min-käläisiä eroja on poikien ja tyttöjen tai eri ryhmien välillä samantyyppisessä kyselyssä.

Opinnäytetyön tekeminen oli prosessina paljon pitkäkestoisempi ja ailahtelevaisempi, kun olimme alun perin ajatelleet. Kun ensimmäinen idea opinnäytetyön aiheesta oli tuotu esiin, kaikki vaikutti hyvin selkeältä. Saimme kuitenkin huomata, että työ elää ja muokkautuu koko prosessin ajan, eikä työtä tehdessä voi asettaa katsettaan liian pitkälle tulevaisuuteen. Opinnäytetyön luonteeseen vaikuttaa monet asiat ja saimme välillä muistuttaa itseämme olemaan avoimia kehitysehdotusten edessä. Opinnäytetyöhön muodostuu helposti jonkinlainen tunneside ja siihen kohdistuvia muospaineita voi olla hankala sulattaa.

Loppujen lopuksi onnistuimme kuitenkin luomaan kaivatunlaista tietoa lasten kokemuksista ja lisäämään tätä kautta tutkimuspäiväkodin pyrkimystä lapsilähtöisen työskentelyotteen toteuttamiseen. Prosessi oli meille kaikessa moninaisuudessaan opettavainen ja löysimme sen kautta myös itsestämme uusia voimavaroja. Lapsiystävällisen ja lasta kunnioittavan toimintatavan puolestapuhujina olemme ylpeitä saatuamme opinnäytetyöllämme lasten äänen kuuluviin.

9 Opinnäytetyön etiikka ja luotettavuus

Laurea Ammattikorkeakoulun eettisten ohjeiden mukaisesti (2007) noudatimme työskennellessämme rehellistä, tarkkaa ja huolellista toimintatapaa. Kerroimme haastateltavien lasten huoltajille tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta, kiinnitimme huomiota lähdeviitteisiin teoriaosuutta kirjoittaessamme ja olimme yhteydessä ohjaajiimme prosessin edetessä. Emme plagioineet toisten tutkijoiden tekstejä emmekä esittele muiden ajatuksia ominamme.

Tiedonhankinta-, tutkimus ja arviointimenetelmämme olivat eettisesti kestäviä ja haimme opinnäytetyölle tarvittavat luvat päiväkodin johtajalta, haastateltavien lasten huoltajilta sekä Espoon kaupungilta. Haastateltavien lasten anonyymiteetin suojaamiseksi emme mainitse tutkimuspäiväkodin nimeä. Samoin lasten henkilöllisyydet pidetään salassa.

Tutkimusta tehdessä saattavat tulosten luotettavuus ja pätevyys vaihdella, vaikka tutkijat pyrkivätkin välttämään virheiden syntymistä. Tästä syystä on kaikkien tutkimusten kohdalla tärkeää arvioida tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen tulee siis olla reliaabeli eli toistettavissa oleva, sekä validi eli mitattava juuri sitä mitä on ollut tarkoituskin. Reliaabelius tarkoittaa, etteivät tutkimustulokset ole sattumanvaraisia ja toinen tutkija voisi suorittaa tutkimuksen uudelleen ja saada samat tulokset. Tutkimuksen validiudella tarkoitetaan sitä, että tutkimuksella on saatu vastaus tutkimuskysymykseen. Jos tutkimus on validi eli pätevä, ei siinä saa olla systemaattista virhettä, mikä saattaa johtua esimerkiksi siitä, että tutkijalla ja tutkittavalla on ollut erilainen käsitys vaikkapa haastattelukysymyksistä. Tästä syystä onkin tärkeää tarkastella tutkimuksen validiutta tutkimuksen suunnitelmavaiheessa. Tutkimuksen kokonaisluotettavuus koostuu tutkimuksen luotettavuudesta ja pätevyydestä. (Hirsjärvi ym. 2003, 213-214; Vilka, 2005, 161.)

Laadullista tutkimusta tehtäessä on luotettavuuden kannalta tärkeää selvittää tarkasti tutkimuksen toteuttamisen kulku ja tämä koskee kaikkia vaiheita. Esimerkiksi haastattelu- tai havainnointitilanteissa paikalla ja olosuhteilla voi olla suurikin merkitys, joten niiden kertominen selkeästi ja totuudenmukaisesti on tärkeää. Tutkimuksen kulkuun saattavat vaikuttaa erilaiset häiriötekijät ja virhetulkinnat ja myös ne on tuotava totuudenmukaisesti esille. Sekä kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa että kvalitatiivisessa tutkimuksessa validiut-

ta voidaan parantaa käyttämällä esimerkiksi useita tiedonhankintamenetelmiä, aineistoja tai teoreettisia näkökulmia. (Hirsjärvi ym. 2003, 214.)

Pyrimme lisäämään opinnäytetyömme luotettavuutta varmistamalla haastattelussa, että lapsi ymmärsi jokaisen kysymyksen kohdalla mitä sillä tarkoitettiin. Erityisesti pidempien kysymysten kohdalla tuntui tärkeältä selventää lapsille, mitä kysymyksellä haettiin. Kirjasimme myös tarkasti ylös kaiken, mitä lapset sanoivat liittyen kysymyksiin, vaikka kyseessä olisi ollut monivalintakysymykset. Emme ensinnäkään halunneet lasten sanoman jäävän huomiotta ja koemme näiden kommenttien ja perusteluiden myös parantavan opinnäytetyömme luotettavuutta.

Olemme pyrkineet selittämään yksityiskohtaisesti, tarkasti sekä totuudenmukaisesti miten opinnäytetyömme on edennyt ja miten olemme kunkin asian toteuttaneet. Tämän tarkoitus on edelleen lisätä työmme luotettavuutta. Työstämme käy ilmi laadullisen aineiston analyysin tarkka kuvaus ja olemme selittäneet miten aineiston luokittelu on syntynyt ja millä perusteella. Olemme kiinnittäneet erityisesti huomiota siihen, että aineisto on käsitelty siten, että kukaan haastatelluista ei ole tunnistettavissa. Olemme siis pyrkineet mahdollisimman hyvin turvaamaan lasten anonymiteetin. Lupasimmekin lapsille tehdessämme haastatteluita, että heidän vastauksiaan ei sellaisenaan tule päiväkodin aikuisten tai muiden ihmisten tietoon. Keräsimme myös ennen haastatteluita lasten huoltajilta suostumuslomakkeet, jotta jokaisen lapsen kohdalla varmistui, että tämä voi varmasti osallistua haastatteluun. Korostimme myös lasten omaa henkilökohtaista oikeutta kieltäytyä haastattelusta ja kerroimme, että haastattelun voi halutessaan lopettaa kesken. Kukaan lapsista ei kuitenkaan halunnut näin tehdä, vaan saimme kaikki haastateltua loppuun saakka.

10 Lähteet

- Heikkilä, T. 2004. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.
- Hirsjärvi, S. Remes, P & Sajavaara, P. 2003. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hujala, E. Lindberg, P. Nivala, V. Parrila, S. Tauriainen, L. & Vartiainen, P. 1999. Laadunhallinta varhaiskasvatuksessa. Oulu: Oulun yliopisto.
- Hujala, E. Puroila, A-M. Parrila, S & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: Edufin.
- Hytönen, J. 2002. Lapsikeskeinen kasvatus. Vantaa: WSOY.
- Hytönen, J. 2008. Lapsikeskeisen kasvatuksen ydinkysymyksiä. Helsinki: WSOY.
- Kalliala, M. 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus.
- Karlsson, L. 2000. Lapsille puheenvuoro: Ammattikäytännön perinteet murroksessa. Helsinki: Stakes.
- Karlsson, L. 2005. Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Keuruu: PS-kustannus.
- Kupila, P. 2004. Arvioidaan yhdessä - Näkökulmia arviointiin varhaiskasvatuksessa. Tampere: Tammi.
- Laurean eettinen toimikunta. 2007. Laurea-Ammattikorkeakoulun eettiset ohjeet tutkimus ja kehittämistyötä sekä opinnäytetöitä varten. Laurea-Ammattikorkeakoulu. Viitattu 20.9.2010
- Oranen, M. 2008. Mitä mieltä? Mitä mieltä! Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 7: Helsinki.
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L.(toimittanut) 2005 Haastattelu: tutkimus tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä: Gummerus.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tutkimuspäiväkodin toimintakertomus 2009–2010. Viitattu 19.10.2010.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2002. Valtioneuvoston periaatepäätös: varhaiskasvatuksen valtakunnallisia linjauksia. 2002. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Tammi.
- Espoon kaupunki. 2003. Espoon lapsi- ja perhepoliittinen ohjelma. <http://www.espoo.fi/default.asp?path=1;28;11866;10672>. Viitattu 16.5.2010.
- Espoon kaupunki. 2007. Päivähoidon esite: Päivähoitoa ja varhaiskasvatusta espoolaislapsille. <http://www.espoo.fi/default.asp?path=1;28;11866;10672>. Viitattu 17.5.2010
- Lapsiasiavaltuutettu. 2009. <http://www.lapsiasia.fi/nyt/tiedotteet/tiedote/view/1398514>. Viitattu 16.5.2010.
- Lumioksa, P. 2009. Haastattelututkimus Vantaan päiväkodeissa: 5–6-vuotiaat päivähoiton laatua arvioimassa. http://www.vantaa.fi/i_liitetiedosto.asp?path=1;135;137;216;6245;25331;101939. Viitattu 16.5.2010.

Opetus- ja kulttuuritoimi & Sosiaali- ja terveystoimi. 2001. Espoon Varhaiskasvatussuunnitelma. <http://www.espoo.fi/default.asp?path=1;31;37414>. Viitattu 3.4.2011.

Oranen, M. Lasten osallisuus. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/hallinto/lapsenosallisuus/#otsikko2>. Viitattu 16.5.2010.

Stakes. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>. Viitattu 5.11. 2010.

Suomen perustuslaki. 1999. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>. Viitattu 16.5.2010.

Valtioneuvosto. http://varttua.stakes.fi/FI/Sisallot/varhaiskasvatus/mita_on_vaka.htm. Viitattu 16.2.2010.

Suortti, P. & Taimiaho, M. 2009. Lasten kokemuksia osallisuudesta päiväkodissa. Opinnäytesyö. <https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/2276/Lastenko.pdf?sequence=1>. Viitattu 10.9.2010.

Vantaan Kaupunki. 2008. Sivistystoimen toimialan vastaus. http://www.vantaa.fi/i_listasivu.asp?path=1;135;137;2620;2084;12615;108029;108030 . Viitattu 10.9.2010.

Venninen, T. Leinonen, J & Ojala M. 2010. Lasten osallisuus pääkaupunkiseudun päivähoidossa. Tutkimusraportti. http://www.socca.fi/files/627/Yhteinen_kokeminen_jaetuksi_iloksi_lapsen_osallisuus_paakaupunkiseudun_paivakodeissa_2010.pdf. Viitattu 13.1.2011.

Yhdistyneet Kansakunnat. 1989. YK:n Lapsen oikeuksien sopimus. http://www.unicef.fi/files/unicef/pdf/LOS_A5fi.pdf Viitattu 16.5. 2010

Kuviot

Kuvio 1: Lapsi tulee mielellään päiväkotiin	29
Kuvio 2: Kavereiden löytyminen päiväkodissa	29
Kuvio 3: Kavereiden valinta	30
Kuvio 4: Päiväkodissa mieluisaa tekemistä	30
Kuvio 5: Lapset mukana toiminnan suunnittelussa.....	31
Kuvio 6: Yhdessä suunniteltujen asioiden toteutuminen.....	31
Kuvio 7: Hyvä ja turvallinen olo	32
Kuvio 8: Aikuinen aamuisin lasta vastassa	32
Kuvio 9: Lasta pelottaa jokin päiväkodissa	33
Kuvio 10: Aikuinen lohduttaa lasta	33
Kuvio 11: Aikuiset huomaavat kiusaamisen.....	34
Kuvio 12: Aikuiset puuttuvat kiusaamiseen	35
Kuvio 13: Säännöistä päättäminen yhdessä	35
Kuvio 14: Ryhmän melun määrä	36
Kuvio 15: Mahdollisuus lepäämiseen ja rauhoittumiseen	37
Kuvio 16: Aikuisten määrä ryhmässä.....	37
Kuvio 17: Lasten määrä ryhmässä.....	38
Kuvio 18: Aikuinen kuuntelee lasta	38
Kuvio 19: Päiväkodissa kiinnostavia leluja ja pelejä.....	39
Kuvio 20: Retkien määrä.....	40
Kuvio 21: Tarpeeksi aikaa leikille	40
Kuvio 22: Leikin kesken jättäminen	41
Kuvio 23: Aikuiset vastaavat lasten pohdintoihin	41
Kuvio 24: Vihreä lippu tutkimuspäiväkodissa	43
Kuvio 25: Lasten oppimiskokemukset	45
Kuvio 26: Lasten oppimistoiveet	46
Kuvio 27: Lasten näkemys päiväkodin muutostarpeista	47

Liitteet

Liite 1. Haastattelulomake

5–6-vuotiaat päivähoidon laatua arvioimassa

Haastattelulomake

1. Taustatietoja ryhmästä

1.1 Aikuisten määrä ryhmässä _____

2. Taustatietoja haastateltavasta lapsesta

2.1 Syntymävuosi 2004 2005

2.2 Sukupuoli tyttö poika

2.3 Haastateltavan lapsen ryhmä 3-5 v, pienennetty ryhmä

3-5 v integroitu erityisryhmä esiopetusryhmä 1 esiopetusryhmä 2

3. Lapsen viihtyminen päivähoidossa. Ympyröi jokaisesta väittämästä yksi numerovaihtoehto.

3.1 Tuletko mielelläsi päiväkotiin?

1 aina 2 joskus 3 ei koskaan

3.2 Onko sinulla kavereita päiväkodissa?

1 aina 2 joskus 3 ei koskaan

3.3 Saatko valita, kenen kaverin/kavereiden kanssa leikit?

1 aina 2 joskus 3 ei koskaan

3.4 Tehdäänkö päiväkodissa asioita, joista tykkäät?

1 aina 2 joskus 3 ei koskaan

4. Lapsen varhaiskasvatuksen suunnittelu yhdessä henkilökunnan kanssa

4.1 Suunnitteletteko yhdessä aikuisten kanssa, mitä lapset voivat tehdä päiväkodissa?

1 aina 2 joskus 3 ei koskaan

5. Yhdessä sovittujen asioiden toteutuminen

5.1 Onko päiväkodissa tehty niitä asioita, joita olette yhdessä suunnitelleet?

1 aina 2 joskus 3 ei koskaan

6. Henkilökunnan kyky luoda lapselle turvallinen olo

6.1 Onko sinulla hyvä ja turvallinen olo päiväkodissa?

1 aina 2 joskus 3 ei koskaan

6.2 Kun tulet aamulla päiväkotiin, onko päiväkodin aikuinen sinua vastassa?

1 aina 2 joskus 3 ei koskaan

6.3 Pelottaako sinua joku asia päiväkodissa?

1 kyllä 2 ei

Mikä? _____

6.4 Lohduttaako aikuinen sinua kun sinua itkettää tai sinulla on paha mieli?

1 aina 2 joskus 3 ei koskaan

6.5a Huomaavatko aikuiset kiusaamisen?

1 aina 2 joskus 3 ei koskaan

6.5b Puuttuvatko aikuiset kiusaamiseen huomattuaan sen?

1 aina 2 joskus 3 ei koskaan

7. Lapsen turvallisuudesta ja hyvinvoinnista huolehtiminen

7.1 Päättävätkö lapset ja aikuiset yhdessä päiväkodin säännöistä?

1 aina 2 joskus 3 ei koskaan

7.2 Onko ryhmässäsi meteliä

1 liikaa 2 sopivasti

7.3 Saatko tarpeeksi levätä ja olla rauhassa päiväkodissa?

1 aina 2 joskus 3 ei koskaan

7.4 Onko ryhmässäsi aikuisia

1 liikaa 2 sopivasti 3 liian vähän

7.5 Onko ryhmässäsi lapsia

1 liikaa 2 sopivasti 3 liian vähän

7.6 Kuuntelevatko päiväkodin aikuiset, mitä sinulla on sanottavana?

1 aina 2 joskus 3 ei koskaan

8. Toiminta- ja leikkimahdollisuuksien monipuolisuus

8.1 Onko päiväkodissa sinua kiinnostavia leluja ja pelejä

1 liikaa 2 sopivasti 3 liian vähän

8.2 Tehdäänkö päiväkodissa retkiä

1 liikaa 2 sopivasti 3 liian vähän

8.3 Saatko leikkiä tarpeeksi päiväkodissa?

1 aina 2 joskus 3 ei koskaan

8.4 Saako leikin jättää kesken ja jatkaa myöhemmin?

1 aina 2 joskus 3 ei koskaan

9. Lapsen tiedonhalun ja oppimisen tukeminen

9.1 Kun joku asia mietityttää sinua, vastaavatko aikuiset kysymyksiisi ja pohdintoihisi?

1 aina 2 joskus 3 ei koskaan

9.2 Mikä on vihreä lippu?

9.3 Mitä olet oppinut päiväkodissa?

9.4 Mitä haluaisit vielä oppia?

10. Mitä asioita muuttaisit jos olisit päiväkodinjohtaja?

Liite 2 Suostumuslomake

HUOLTAJAN SUOSTUMUS LAPSEN TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA

Olemme kaksi Laurea Ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijaa ja olemme toteuttamassa opinnäytetyötämme Kipparin päiväkodissa talven 2010-2011 aikana. Opinnäytetyömme aiheena on kartoittaa Kipparin päiväkodin 5–6 vuotiaiden lasten mielipidettä päivähoidosta haastatteleamalla lapsia. Tarkoituksena on myös kartoittaa lasten osallisuuden toteutumista päivähoidossa tällä hetkellä sekä opinnäytetyön kautta myös lisätä sitä.

Haastattelut suoritetaan lomakehaastattelun keinoin ja haastattelemme itse lapsia. Haastattelut käsitellään anonyymisti eikä opinnäytetyössä mainita päiväkodin nimeä. Annamme valmiin opinnäytetyön päiväkodin käyttöön sekä esitämme työmme koulumme opinnäytetyöseminaarissa ja Espoon kaupungin varhaiskasvatuksen henkilökunnan koulutuspäivillä.

Vastaamme mahdollisiin kysymyksiin mielellämme ja tarvittaessa lisätietoja voi kysyä myös ohjaajaltamme XXX XXXXXXX.

Toivomme, että palauttaisitte lupalomakkeen perjantaihin 10.12.2010 mennessä päiväkotiin. Kiitos!

Ystävällisin terveisin

Elina Ikonen
123-456789
elina.ikonen@laurea.fi

Riika Silventoinen
123-456789
riika.silventoinen@laurea.fi

Minulle on selvitetty yllä mainitun tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuksessa käytettävät tutkimusmenetelmät. Olen tietoinen siitä, että lapseni tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

Olen tietoinen myös siitä, että lapseni tutkimukseen osallistuminen ei aiheuta minkäänlaisia kustannuksia, lapseni henkilöllisyys jää vain tutkijan tietoon ja lastani koskeva aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Suostun siihen, että lastani haastatellaan ja haastattelussa hänen antamia tietoja käytetään vain kyseisen tutkimuksen tarpeisiin.

Lapseni _____ saa osallistua haastatteluun

Päiväys

Päiväys

Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys
vennys

Huoltajan allekirjoitus ja nimensel-

TUTKIMUSLUPA

TUTKIMUSLUVAN MYÖNTÄMINEN

Espoon sivistystoimen suomenkielisen varhaiskasvatuksen tulosyksikkö myöntää tutkimusluvan 8.11.2010 päivätyn tutkimuslupa-anomuksen mukaisesti.

Hakijat: Elina Ikonen ja Riika Silventoinen

Aihe: Lapset arvioimassa päivähoidon laatua - haastattelututkimus espoolaisen päiväkodin 5-6-vuotiaille lapsille

Edellytyksenä on, että tutkimuksen suorittaja/t ei/vät käytä saamiaan tietoja asiakkaan tai hänen läheistensä tai henkilökunnan vahingoksi eivätkä luovuta saamiaan henkilötietoja ulkopuolisille, vaan pitävät ne salassa.

Tutkimustulokset tulee esittää niin, ettei niistä voida tunnistaa yksittäistä henkilöä tai perhettä. Lisäksi on noudatettava henkilötietolaissa ja muualla lainsäädännössä olevia tutkimusrekistereitä koskevia säännöksiä.

Edellytämme, että tutkija/t luovuttaa/vat Suomenkielisen varhaiskasvatuksen tulosyksikön käyttöön maksutta lopullisen tutkimusraportin.

Espoossa 16.11.2010

Virpi Mattila

Varhaiskasvatuksen kehittämisspällikkö
Espoon kaupunki
Sivistystoimi
Suomenkielinen varhaiskasvatus
PL 302, 02070 ESPOON KAUPUNKI
Puh: 09-8162 3022
E-mail: etunimi.sukunimi@espoo.fi